

ŽUPANIJA ZAPADNOHERCEGOVAČKA

Akcijski plan zapošljavanja Županije Zapadnohercegovačke za razdoblje 2025.-2028. godine

Projekat financira
Europska unija

LOKALNA PARTNERSTVA
ZA ZAPOSŁJAVANJE
U BOSNI I HERCEGOVINI

Međunarodna
organizacija
rada

Ova publikacija izrađena je u okviru projekta "Podrška Europske unije lokalnim partnerstvima za zapošljavanje – Faza II (LEP II)", kojeg financira Europska unija, a provodi Međunarodna organizacija rada (MOR). Sadržaj ove publikacije isključiva je odgovornost autora i ni na koji način ne odražava stavove Europske unije niti Međunarodne organizacije rada.

Sadržaj

1. Uvod	2
1. Metodologija izrade	2
2. Analiza stanja	3
2.1. Opći podaci	3
2.2. Demografska slika	4
2.3. Gospodarski pokazatelji	6
2.4. Tržište rada	10
2.5. Obrazovanje	15
2.6. Analiza provedenih anketa	20
3. SWOT Analiza	30
4. Vizija i strateški ciljevi	31
4.1. Vizija tržišta rada ŽZH	31
4.2. Strateški ciljevi	32
5. Prioriteti i mjere	33
Prioritet 1: Unaprjeđenje zapošljivosti mladih i ranjivih skupina	33
Prioritet 2: Jačanje tržišta rada i potpora poslodavcima	37
Prioritet 3: Razvoj i jačanje poduzetništva (posebno samozapošljavanje)	39
Prioritet 4: Jačanje institucionalne podrške i digitalne usluge	41
6. Provedba, praćenje i izvještavanje	44
6.1. Plan provedbe	44
6.2. Praćenje provedbe i izvještavanje	44

1. Uvod

Izrada Akcijskog plana zapošljavanja Županije Zapadnohercegovačke za razdoblje 2025.–2028. godine, u daljnjem tekstu: Akcijski plan zapošljavanja, predstavlja ključni korak Vlade Županije Zapadnohercegovačke u stvaranju povoljnih uvjeta za tržište rada, poticanje zapošljavanja i usklađivanje ponude i potražnje radne snage. Cilj ovog dokumenta je, prije svega, pružiti potporu zapošljavanju mladih, žena, dugotrajno nezaposlenih i drugih ranjivih skupina, zadržati trend rasta broja zaposlenih, smanjiti broj nezaposlenih te ponuditi konkretne odgovore na sve veću potrebu za radnom snagom u Županiji Zapadnohercegovačkoj, u daljnjem tekstu: ŽZH.

Akcijski plan zapošljavanja definira smjernice za provedbu učinkovitih mjera aktivne politike zapošljavanja, jačanje zapošljivosti kroz obrazovanje i usavršavanje, te promicanje partnerstva između javnog, privatnog i civilnog sektora. Kroz sveobuhvatan pristup i usmjerenost na stvarne potrebe gospodarstva i društva, ovaj dokument ima za cilj doprinijeti razvoju fleksibilnog i inkluzivnog tržišta rada.

Radno tijelo za izradu Akcijskog plana zapošljavanja je Partnerstvo za razvoj i zapošljavanje Županije Zapadnohercegovačke, koje je uspostavljeno Odlukom o osnivanju partnerstva za razvoj i zapošljavanje Županije Zapadnohercegovačke („Narodne novine Županije Zapadnohercegovačke“, broj: 1/25). Uspostavom navedenog partnerstva osigurana je platforma za međusektorsku suradnju i koordinaciju prilikom izrade dokumenta, što omogućava realističan, provediv i ciljevima usmjeren Akcijski plan zapošljavanja.

Ovaj dokument je razvijen u okviru projekta „Podrška Europske unije lokalnim partnerstvima za zapošljavanje – Faza II“ (LEP II), kojeg financira Europska unija, a provodi Međunarodna organizacija rada (ILO). Nositelj projekta je Javna ustanova Razvojna agencija Županije Zapadnohercegovačke- Herag, u daljnjem tekstu: HERAG, u partnerstvu s općinom Posušje, gradovima Široki Brijeg i Ljubuški, Službom za zapošljavanje Županije Zapadnohercegovačke, Tehnološkim parkom Posušje, Srednjom strukovnom školom Posušje, Srednjom strukovnom školom Ruđera Boškovića Ljubuški, tvrtkama Miviko d.o.o. Posušje, TT kabeli d.o.o. Široki Brijeg, Bigeste d.o.o. Ljubuški i Šišović Mesna industrija Rakitno d.o.o..

1. Metodologija izrade

Izrada Akcijskog plana zapošljavanja temelji se na participativnom i transparentnom pristupu, koji osigurava uključivanje svih relevantnih dionika u proces kreiranja politika zapošljavanja. Cjelokupna metodologija podijeljena je u nekoliko faza, a ključni element procesa je aktivna uloga Partnerstva za razvoj i zapošljavanje Županije Zapadnohercegovačke, koje je uspostavljeno Odlukom o osnivanju partnerstva za razvoj i zapošljavanje Županije Zapadnohercegovačke („Narodne novine Županije Zapadnohercegovačke“, broj: 1/25). Nositelj cjelokupnog procesa izrade plana je Ured Vlade Županije Zapadnohercegovačke za europske integracije.

Proces izrade Akcijskog plana zapošljavanja odvijao se u sljedećim fazama:

- a) Pripremna faza

U ovoj fazi provodilo se detaljno mapiranje svih relevantnih zainteresiranih strana. Cilj je bio identificirati i uključiti predstavnike javnog sektora, privatnog sektora i civilnog društva i akademske zajednice koji su izravno ili neizravno uključeni u politike zapošljavanja. Mapiranje je osiguralo da svi relevantni pogledi i potrebe budu uzeti u obzir.

b) Faza pripreme analize stanja

Ova faza bila je ključna za postavljanje temelja plana. Sastojala se od dvije podfaze:

- Analiza problema i mogućnosti zapošljavanja: Provodila se analiza trenutnog stanja na tržištu rada u ŽZH, uključujući analizu nezaposlenosti po dobi, stručnoj spremi, spolu i dužini čekanja na posao. Analiziraju se i trendovi zaposlenosti po djelatnostima te demografski trendovi. Na temelju prikupljenih podataka identificiraju se ključni problemi, poput dugotrajne nezaposlenosti i neusklađenosti obrazovnog sustava s potrebama tržišta.
- Izrada SWOT analize: Na temelju rezultata analize stanja, izradila se SWOT analiza kako bi se identificirale Snage, Slabosti, Prilike i Prijetnje na tržištu rada u ŽZH. Ova analiza služi kao osnova za strateško planiranje.

c) Strateško planiranje

U ovoj fazi, na temelju prethodno provedene analize stanja i SWOT analize, definirana je vizija, strateški ciljevi i prioriteti plana.

Definirana je vizija: Vizija je usklađena s vizijom razvoja Integrirane Strategije razvoja Županije Zapadnohercegovačke za razdoblje 2021.-2027. godine („Narodne novine Županije Zapadnohercegovačke“, broj: 6/21) sa specifičnim fokusom na tržište rada.

Identifikacija ciljeva: Definirani su specifični, mjerljivi, dostižni, relevantni i vremenski određeni (SMART) ciljevi. Ciljevi su vezani uz smanjenje nezaposlenosti, povećanje zaposlenosti u određenim sektorima, poticanje poduzetništva i sl.

Identifikacija prioriteta i mjera: Na temelju definiranih ciljeva, odabrani su ključni prioriteti i razrađene konkretne mjere i aktivnosti koje će se provoditi radi postizanja ciljeva. Mjere se odnose na aktivne politike zapošljavanja, obrazovanje odraslih, podršku poduzetništvu i druge relevantne segmente.

d) Provjera usklađenosti s drugim strateškim dokumentima

Završna faza procesa uključivala je provjeru usklađenosti Akcijskog plana zapošljavanja s ostalim relevantnim strateškim dokumentima na lokalnoj, županijskoj, federalnoj i državnoj razini, kao i s dokumentima Europske unije. Ova provjera osigurava da je plan komplementaran s postojećim politikama i da ne dolazi do dupliranja aktivnosti.

2. Analiza stanja

2.1. Opći podaci

ŽZH strateški je smještena u jugozapadnom dijelu Bosne i Hercegovine, u daljnjem tekstu: BiH, graničeći s Republikom Hrvatskom, što ujedno predstavlja i vanjsku granicu Europske unije. Njezina površina iznosi 1.362,2 km², što čini 5,2% teritorija Federacije Bosne i Hercegovine i

2,66% teritorija BiH, a obuhvaća četiri jedinice lokalne samouprave: Široki Brijeg, Ljubuški, Grude i Posušje.

Ova geostrateška pozicija osigurava niz prednosti za ŽZH. Kroz ŽZH prolazi dio trase koridora Vc, a planirana je i izgradnja brze ceste Mostar–Split. Posebno je značajno postojanje šest međunarodnih graničnih prijelaza s Republikom Hrvatskom, među kojima se ističe granični prijelaz Bijača, jedini prijelaz u Hercegovini s potpunim inspekcijskim nadzorom, ključan za izvoz proizvoda biljnog i životinjskog podrijetla.

S obzirom na prirodne karakteristike, koje obuhvaćaju prijelaz s mediteranske na kontinentalnu klimu, ŽZH ima brojne razvojne potencijale. Blizina Europske Unije i razvijena prometna infrastruktura potiču brži protok roba i ljudi, olakšavajući vanjskotrgovinsku razmjenu. Ruralni karakter prostora, uz izostanak urbanih središta, otvara mogućnosti za ciljani razvoj poljoprivrede, turizma, energetike i sektora malog i srednjeg poduzetništva. Upravo zbog ovih prednosti, ŽZH predstavlja stabilnu osnovu za planiranje gospodarskog, društvenog i ekološki održivog razvoja.

2.2. Demografska slika

Demografija

U usporedbi s rezultatima popisa iz 2013. godine (94.898 stanovnika), procjena broja prisutnog stanovništva u ŽZH u promatranom razdoblju od 2022. do 2024. godine pokazuje blagi pad na razini ŽZH (oko 92.403 u 2024. godini), što predstavlja smanjenje od 2,6% u odnosu na popis iz 2013. godine. Međutim, unutar promatranog trogodišnjeg razdoblja (2022.-2024.), ukupan broj stanovnika ostaje relativno stabilan, s blagim rastom od 0,01% u 2024. godini u odnosu na 2023. godinu, što ukazuje na stabilizaciju demografskih trendova.

Široki Brijeg pokazuje izrazitu demografsku stabilnost. Broj prisutnog stanovništva u 2024. godini (28.985) je gotovo identičan broju iz popisa 2013. godine (28.929) i bilježi blagi, ali konstantan rast u promatranom trogodišnjem razdoblju, što je čini demografski najotpornijom općinom u ŽZH.

Posušje također pokazuje znakove demografske stabilizacije. Nakon inicijalnog pada u odnosu na popis iz 2013. godine, procjene za 2023. i 2024. godinu pokazuju blagi, ali kontinuiran rast (s 20.216 na 20.258), što sugerira pozitivan trend.

Ljubuški i Grude bilježe najveći pad broja stanovnika u odnosu na popis iz 2013. godine. Ljubuški je imao pad od 5,3% do 2024., a Grude od 4,8%. Iako su u promatranom trogodišnjem razdoblju oba grada doživjela manje fluktuacije, generalni trend ukazuje na stalno smanjivanje broja stanovnika.

Tablica 1- Broj stanovnika (Izvor: FZS)

Općine i gradovi	Stanovništvo prema popisu iz 2013.	Procjena prisutnog stanovništva u 2022.	Procjena prisutnog stanovništva u 2023.	Procjena prisutnog stanovništva u 2024.
Grude	17.308	16.515	16.483	16.469
Ljubuški	28.184	26.774	26.656	26.691
Posušje	20.477	20.216	20.233	20.258
Široki Brijeg	28.929	28.885	28.933	28.985
ŽZH	94.898	92.390	92.305	92.403

Prirodno kretanje stanovništva

Analiza stanja pokazuje jasan i pozitivan preokret u prirodnom priraštaju stanovništva ŽZH. Nakon razdoblja kontinuiranog negativnog priraštaja koji je kulminirao 2021. godine s rekordnim padom od -393, ŽZH je u 2023. i 2024. godini zabilježila povratak u pozitivnu zonu, s priraštajem od 36, odnosno 181. Ovaj oporavak rezultat je, s jedne strane, značajnog pada broja umrlih (sa 1.208 u 2021. na 741 u 2024.) te, s druge strane, stalnog rasta broja rođenih (sa 760 u 2013. na 922 u 2024. godini). Ovaj trend je također rezultat demografskih mjera koje provodi Vlada Županije Zapadnohercegovačke na prijedlog Ministarstva zdravstva, rada i socijalne skrbi Županije Zapadnohercegovačke.

Tablica 2- Prirodno kretanje stanovnika (Izvor: FZS)

Prirodno kretanje stanovništva		2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.
Umrli	Grude	108	172	150	178	174	170	168	182	237	203	143	113
	Ljubuški	293	262	328	308	264	287	286	381	384	313	295	259
	Posušje	130	142	152	125	131	123	142	179	208	168	126	132
	Široki Brijeg	259	287	265	276	283	277	279	322	379	349	276	237
	ŽZH	790	863	895	887	852	857	875	1064	1208	1033	840	741
Rođeni	Grude	116	121	100	92	89	110	103	104	120	139	133	136
	Ljubuški	214	216	191	208	197	194	179	174	209	199	236	231
	Posušje	135	151	132	129	130	145	156	155	154	180	162	190
	Široki Brijeg	295	331	314	284	292	311	291	323	332	331	345	365
	ŽZH	760	819	737	713	708	760	729	756	815	849	876	922
Prirodni priraštaj	Grude	8	-51	-50	-86	-85	-60	-65	-78	-117	-64	-10	23
	Ljubuški	-79	-46	-137	-100	-67	-93	-107	-207	-175	-114	-59	-28
	Posušje	5	9	-20	4	-1	22	14	-24	-54	12	36	58
	Široki Brijeg	36	44	49	8	9	34	12	1	-47	-18	69	128
	ŽZH	-30	-44	-158	-174	-144	-97	-146	-308	-393	-184	36	181

Struktura stanovništva

Podaci o starosnoj strukturi stanovništva jasno ukazuju na još uvijek izražen trend starenja stanovništva u ŽZH. Ukupan broj stanovnika u najmlađoj dobnoj skupini (0-14 godina) kontinuirano opada (sa 12.688 u 2022. na 12.264 u 2024.), kao i broj radno sposobnog stanovništva (15-64 godine) (sa 63.382 na 62.685). Istodobno, broj stanovnika starijih od 65 godina raste (sa 16.320 u 2022. na 17.454 u 2024.). Ovaj trend smanjenja broja mladih i radno sposobnih, uz istodobno povećanje broja starijih osoba, rezultira nepovoljnim omjerom ovisnosti te predstavlja demografski izazov za budućnost. Iako je u 2023. i 2024. godini zabilježen pozitivan prirodni priraštaj na razini ŽZH, ova analiza strukture stanovništva otkriva da je taj rast još uvijek nedovoljan da bi se zaustavio pad broja najmlađih u dobnoj skupini od 0-14 godina.

Iako se u apsolutnim brojkama bilježi blagi pad broja radno sposobnog stanovništva (19.599 na 19.337) i rast broja starijih od 65 godina (4.681 na 5.012), Široki Brijeg pokazuje najpozitivniji trend među mladima. Jedina je jedinica lokalne samouprave u kojoj je broj stanovnika u dobnoj

skupini 0-14 godina blago porastao u promatranom razdoblju, s 4.605 na 4.636, što ukazuje na relativnu demografsku vitalnost.

Ljubuški, Grude i Posušje bilježe negativan trend u populaciji mlađoj od 14 godina. Najizraženiji pad u toj skupini ima Posušje (sa 2.759 na 2.565), što uz značajan porast broja starijih od 65 godina (3.200 na 3.488), ukazuje na ubrzan proces starenja stanovništva. Slični, iako nešto blaži trendovi, uočavaju se i u Grudama i Ljubuškom, gdje opada broj mladih i radno sposobnih, a raste broj starijih.

Tablica 3- Prirodno kretanje stanovnika (Izvor: FZS)

Struktura stanovništva po godinama starosti	0-14			15-64			>65		
Godina	2022.	2023.	2024.	2022.	2023.	2024.	2022.	2023.	2024.
Grude	1.942	1.883	1.850	11.130	11.050	10.915	3.443	3.550	3.704
Ljubuški	3.382	3.268	3.213	18.396	18.304	18.228	4.996	5.084	5.250
Posušje	2.759	2.676	2.565	14.257	14.218	14.205	3.200	3.339	3.488
Široki Brijeg	4.605	4.623	4.636	19.599	19.465	19.337	4.681	4.845	5.012
ŽZH	12.688	12.450	12.264	63.382	63.037	62.685	16.320	16.818	17.454

2.3. Gospodarski pokazatelji

Gospodarstvo ŽZH pokazuje dinamične trendove i visoku razinu ekonomske aktivnosti, no s jasnim disparitetima između pojedinih jedinica lokalne samouprave. Analiza poslovanja poduzeća, poreznih prihoda i vanjskotrgovinske razmjene pruža uvid u strukturu i snagu lokalnog gospodarstva. Iako bilježi opći rast, s povećanjem broja poslovnih subjekata, prihoda i dobiti, te izrazitom izvoznom orijentacijom na razini Federacije Bosne i Hercegovine, ŽZH se suočava s izazovima kao što je negativan saldo robne razmjene. Ovi pokazatelji su ključni za razumijevanje trenutačnog stanja i identificiranje prilika za buduće aktivnosti.

Poslovanje poduzeća

Prema podacima iz poslovne baze Dun&Bradstreet u ŽZH je u 2024. godini završne račune predalo 1.429 poslovnih subjekata, što u odnosu na 2023. godinu predstavlja porast za 36 poslovnih subjekata, odnosno porast oko 2,6 %. Pregled financijskog poslovanja ovih subjekata u 2024. godini u odnosu na prethodnu 2023. godinu pokazuje povećanje prihoda za 14,17 %, povećanje neto dobiti za 28,6 % te povećanje broja zaposlenih za 7 %. Pokazatelji iz baze Dun&Bradstreet temelje se samo na podacima iz završnih financijskih izvješća za 2024. godinu. U usporedbi sa financijskim podacima iz 2022. godine, prihodi su u 2024. veći za 20,8%, neto dobit za 39,9 %, broj poslovnih subjekata za 8,9% i broj zaposlenih za 9,6%.

Tablica 4- Pregled ukupnih financijskih podataka za ŽZH (Izvor: Dun&Bradstreet)

Ukupni financijski podaci za ŽZH	2022.	2023.	2024.
Ukupni prihodi	5.243.373.966,63	5.547.173.449,54	6.333.376.348,32
Neto dobit	443.288.803,64	482.296.356,10	620.066.724,59
Broj kompanija	1.312	1.394	1.429
Broj zaposlenih	16.534	16.931	18.125

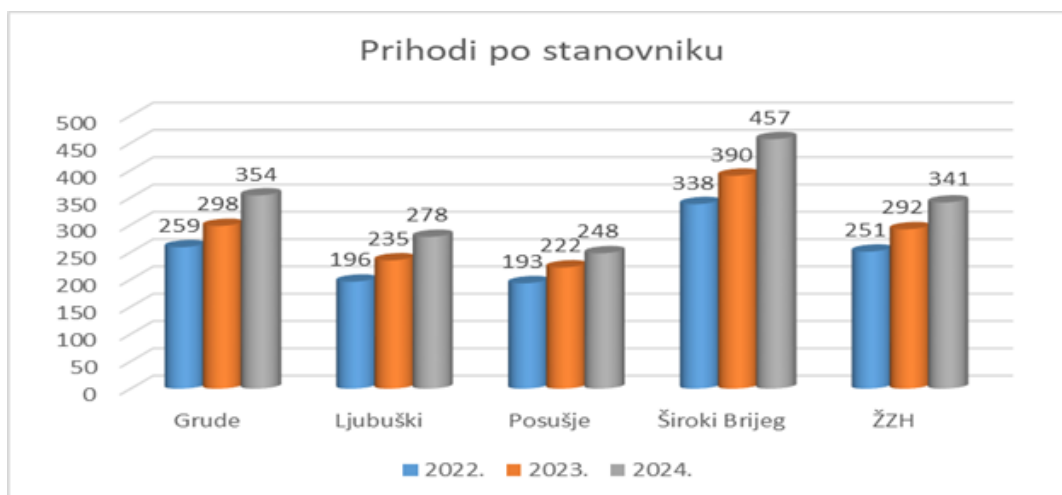
Porezni prihodi

Podaci o poreznim prihodima jasno pokazuju da postoji značajna razlika u ekonomskoj razvijenosti između općina unutar ŽZH, mjerena prihodom po stanovniku.

Široki Brijeg se s 457 KM prihoda po stanovniku u 2024. godini ističe kao najekonomičnije razvijena jedinica lokalne samouprave. Prihod po stanovniku u Širokom Brijegu je čak 16 KM iznad prosjeka Federacije Bosne i Hercegovine, što je impresivan pokazatelj. Bilježi se rast prihoda stanovniku u odnosu na 2022. godinu za 26,03%.

Grude slijede Široki Brijeg s 354 KM u 2024. godini prihoda po stanovniku, što je također iznad prosjeka ŽZH (341 KM) i čini ih drugom najprosperitetnijom općinom. Zabilježen je porast prihoda po stanovniku u odnosu na 2022. godinu za 26,83%.

Ljubuški i Posušje imaju niže vrijednosti prihoda po stanovniku u 2024. godini, s 278 KM, odnosno 248 KM, što ih stavlja ispod prosjeka ŽZH i Federacije Bosne i Hercegovine. Također je zabilježen porast prihoda po glavi stanovnika u odnosu na 2022. godinu u gradu Ljubuškom za 29,50% i u općini Posušje za 22,17%. Ovi podaci sugeriraju da su gospodarske aktivnosti u ove dvije jedinice lokalne samouprave manje intenzivne u odnosu na Široki Brijeg i Grude.

Slika 1- Prihodi po glavi stanovnika(Izvor: FZZPR)

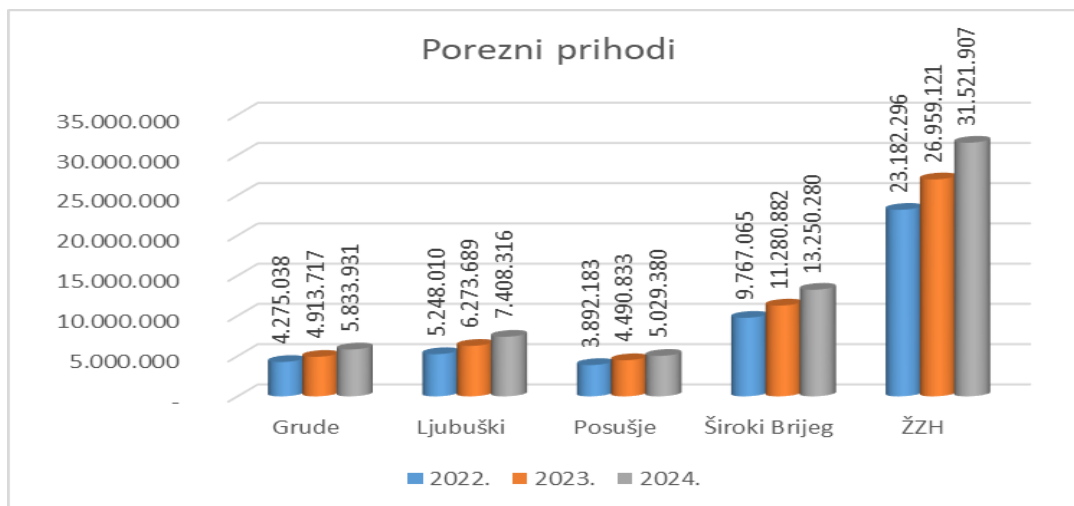
Široki Brijeg ima najveći ukupni porezni prihod (13.250.280 KM) i najveći broj stanovnika (28.985), što potvrđuje njegov status gospodarskog i demografskog lidera u ŽZH, te je zabilježen porast za 26,28% u odnosu na 2022. godinu.

Ljubuški ima drugi najveći broj stanovnika (26.691), ali su mu prihodi po stanovniku niži od Gruda i Širokog Brijega, što ukazuje na nižu produktivnost ili manju ekonomsku snagu po glavi stanovnika.

Grude se, s manjim brojem stanovnika od Posušja i Ljubuškog, ističu visokim prihodom po stanovniku, što ukazuje na snažno gospodarstvo u odnosu na veličinu populacije.

Na razini cijele ŽZH, prihod po stanovniku iznosi 341 KM, što je 86% prosjeka Federacije Bosne i Hercegovine (indeks FBiH=100). Ovaj podatak pokazuje da ŽZH, unatoč gospodarskoj snazi

svojih pojedinih dijelova, još uvijek zaostaje za prosjekom Federacije Bosne i Hercegovine, što ukazuje na potrebu za daljnjim ulaganjima i strateškim razvojem.

Slika 2- Porezni prihodi (Izvor: FZZPR)

Vanjskotrgovinska razmjena

ŽZH je izrazito izvozno orijentirana, s udjelom od 12,44% u ukupnom izvozu Federacije Bosne i Hercegovine. Podaci pokazuju da ŽZH, s izvozom po stanovniku od 14.450 KM i uvozom po stanovniku od 30.892 KM, ima daleko veću vanjskotrgovinsku aktivnost od prosjeka Federacije Bosne i Hercegovine. Izvoz po stanovniku u ŽZH je gotovo tri puta veći od prosjeka Federacije Bosne i Hercegovine (5.005 KM), a uvoz više od tri puta veći (9.415 KM). To je impresivan podatak, s obzirom na njezin udio u ukupnom stanovništvu.

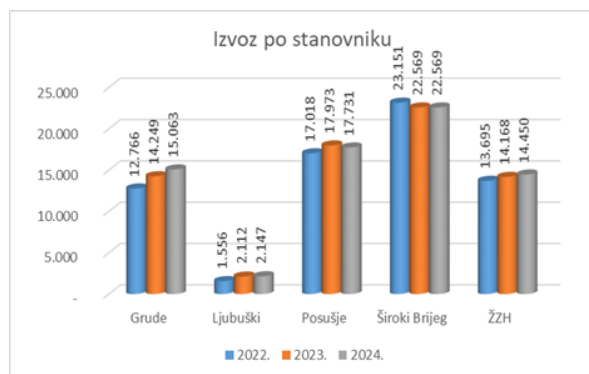
Široki Brijeg se s ukupnim vanjskotrgovinskim prometom od 1.861.097.492 KM i izvozom po stanovniku od 23.136 KM ističe kao gospodarski lider ŽZH. To je daleko najveći izvoz i ukupni promet po stanovniku u Županiji Zapadnohercegovačkoj. Uvoz po stanovniku u Širokom Brijegu također je najveći (41.073 KM), što ukazuje na snažnu gospodarsku aktivnost i potražnju za uvoznim dobrima, ali i na činjenicu da su u Širokom Brijegu sjedištva veliki trgovačkih poduzeća bilježi smanjenje za 2,51% u izvozu u odnosu na 2022. godinu, ali i porast u uvozu 4,70%.

Posušje se nalazi na drugom mjestu po ukupnom prometu (951.598.760 KM). Sa 17.731 KM izvoza po stanovniku, Posušje pokazuje značajnu izvoznu orijentaciju, iako je i uvoz po stanovniku (29.243 KM) značajan. U 2024. godini zabilježen je porast izvoza za 4,19%, ali i uvoza za 20,60% u odnosu na 2022. godinu.

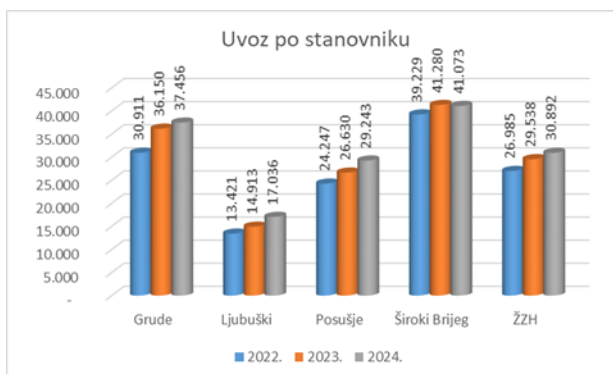
Grude imaju treći najveći izvoz po stanovniku (15.063 KM), a najveći uvoz po stanovniku nakon Širokog Brijega (37.456 KM). To ukazuje na veliku trgovinsku aktivnost, iako s naglaskom na uvoz. Bilježi se veliki porast uvoza po glavi stanovnika i to za 21,17%, ali porast izvoza za 18% u odnosu na 2022. godinu.

Ljubuški zaostaje za ostalim općinama. S izvozom po stanovniku od samo 2.147 KM, Ljubuški se nalazi na samom začelju po izveznoj aktivnosti, a ukupni promet po stanovniku (19.183 KM) je značajno manji u usporedbi s drugim jedinicama lokalne samouprave, iako bilježi se porast u

izvozu u 2024. godini u odnosu na 2022. godinu za 38%, uz porast uvoza za 26,93% također u odnosu na 2022. godinu.

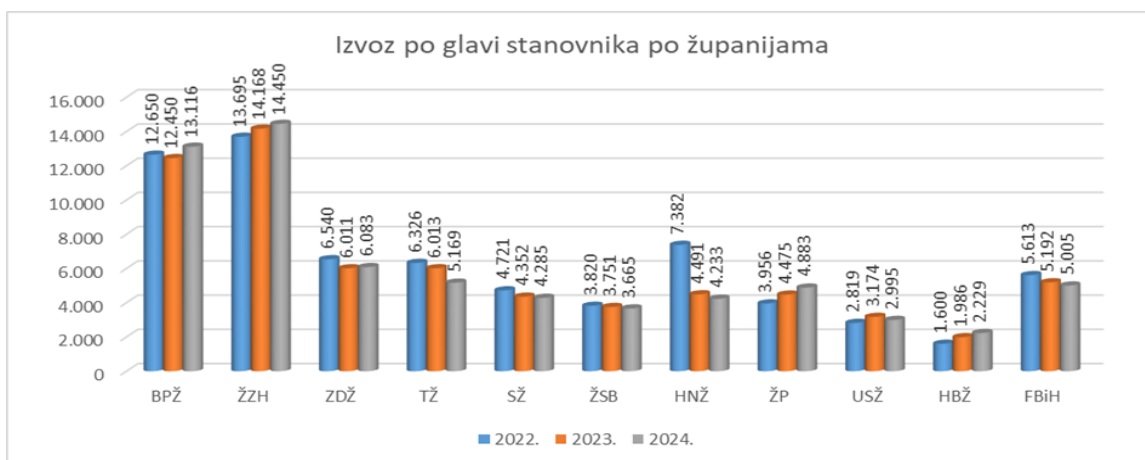
Slika 3- Izvoz po stanovniku u ŽZH (Izvor: FZZPR)

Slika 4- Uvoz po stanovniku u ŽZH (Izvor: FZZPR)

Udio u robnoj razmjeni

Unatoč visokom izvozu, ŽZH ima i visok uvoz, što rezultira negativnim saldom robne razmjene od -1.519.293 KM. Ipak, pokrivenost uvoza izvozom od 46,77% je manja od prosjeka Federacije Bosne i Hercegovine (53,15%), što ukazuje da ŽZH ima izraženiji trgovinski deficit u odnosu na prosjek Federacije Bosne i Hercegovine. Taj negativni saldo uvelike je rezultat činjenice da se u ŽZH nalaze sjedišta velikih trgovačkih lanaca koji uvoze dobra za cijelu Bosnu i Hercegovinu, a čiji se uvoz statistički pripisuje ŽZH.

Slika 5- Uvoz po stanovniku u ŽZH (Izvor: FZZPR)

Analiza pokazuje da je vanjskotrgovinska slika u ŽZH složena. Široki Brijeg i Posušje su glavni izvozni centri ŽZH, a Posušje je najuspješnije u balansiranju izvoza i uvoza. Grude i Ljubuški suočavaju se sa značajnim trgovinskim deficitom, pri čemu je situacija u Ljubuškom najizazovnija. Ukupno gledano, Županija je izrazito izvozno aktivna u usporedbi s prosjekom Federacije Bosne i Hercegovine, ali se suočava sa značajnim negativnim saldom u robnoj razmjeni, što je ključni izazov za daljnji ekonomski razvoj.

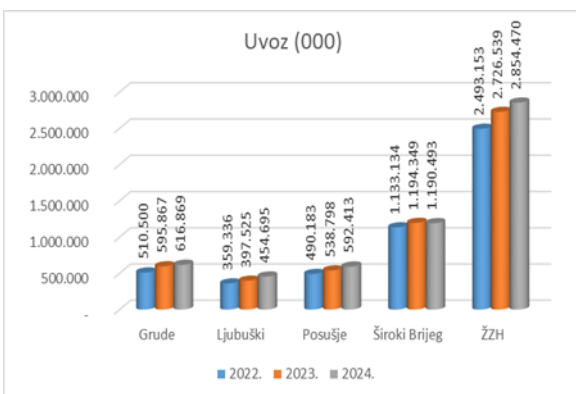
Široki Brijeg se s izvozom od 670.604.437 KM ističe kao apsolutni lider u ŽZH, čineći čak 50,2% (6,25% na razini Federacije BiH) ukupnog izvoza ŽZH. Istodobno, uvoz iznosi 1.190.493.056 KM.

Pokrivenost uvoza izvozom iznosi 56,33%, što ukazuje na značajan, ali negativan saldo robne razmjene. Bilježi se porast u izvozu u odnosu na 2022. godinu za 0,28% i porast u uvozu za 5,06% u 2024. godini.

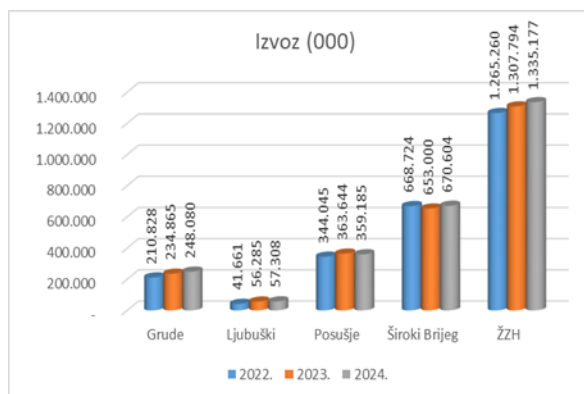
Posušje se nalazi na drugom mjestu po izvozu s 359.185.336 KM. S pokrivenosti uvoza izvozom od 60,63%, Posušje ima najpovoljniji omjer u ŽZH, što ukazuje na snažnu izvoznu orijentaciju i bolju uravnoteženost vanjskotrgovinske razmjene u usporedbi s drugim jedinicama lokalne samouprave. U odnosu na 2022. godinu bilježi se povećanje izvoza za 4,21%, kao i uvoza za 0,45%.

Grude imaju treći najveći izvoz, ali i najveći negativan saldo nakon Širokog Brijega, što je rezultat vrlo visoke uvozne aktivnosti i niske pokrivenosti uvoza izvozom od samo 40,22%. U odnosu na 2022. godinu zabilježen je porast izvoza za 17,66%, dok se uvoz se povećao za 20,83%.

Ljubuški bilježi najniži izvoz (57.308.441 KM), što ga čini najmanje izvozno orijentiranim. S pokrivenošću od samo 12,60% i saldom robne razmjene od -397.386.860 KM, Ljubuški ima najnepovoljniju vanjskotrgovinsku bilancu. U 2024. godini u odnosu na 2022. godinu zabilježen je porast uvoza za 26,53%, ali i izvoza za 37,55%.

Slika 6- Uvoz u ŽZH u tisućama KM (Izvor: FZS)

Slika 7- Izvoz iz ŽZH u tisućama KM (Izvor: FZS)

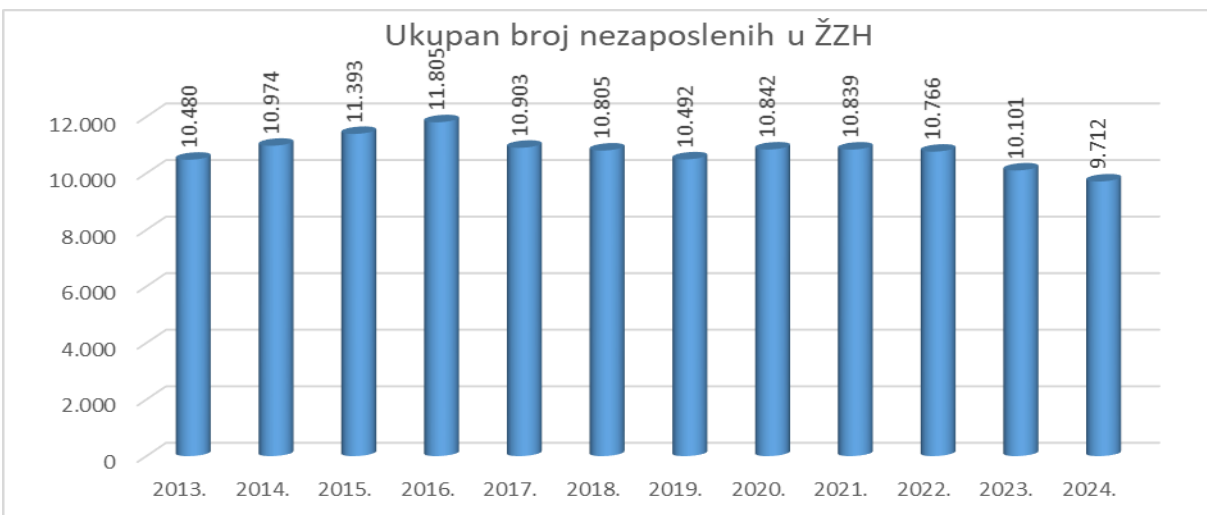
2.4. Tržište rada

Gospodarstvo svake regije izravno je povezano s kretanjima na tržištu rada, koje predstavlja temelj ekonomske stabilnosti i razvoja. Analiza tržišta rada u ŽZH pruža uvid u ključne trendove zaposlenosti i nezaposlenosti. Ovi podaci omogućuju dublje razumijevanje strukture radne snage, utjecaja različitih gospodarskih sektora te izazova s kojima se suočava, od nezaposlenosti mladih i dugotrajne nezaposlenosti do kvalifikacijskih neusklađenosti. U nastavku je detaljnije analiza kretanja u nezaposlenosti te struktura i distribucija zaposlenosti, s ciljem prepoznavanja snaga i slabosti tržišta rada ŽZH.

Nezaposlenost

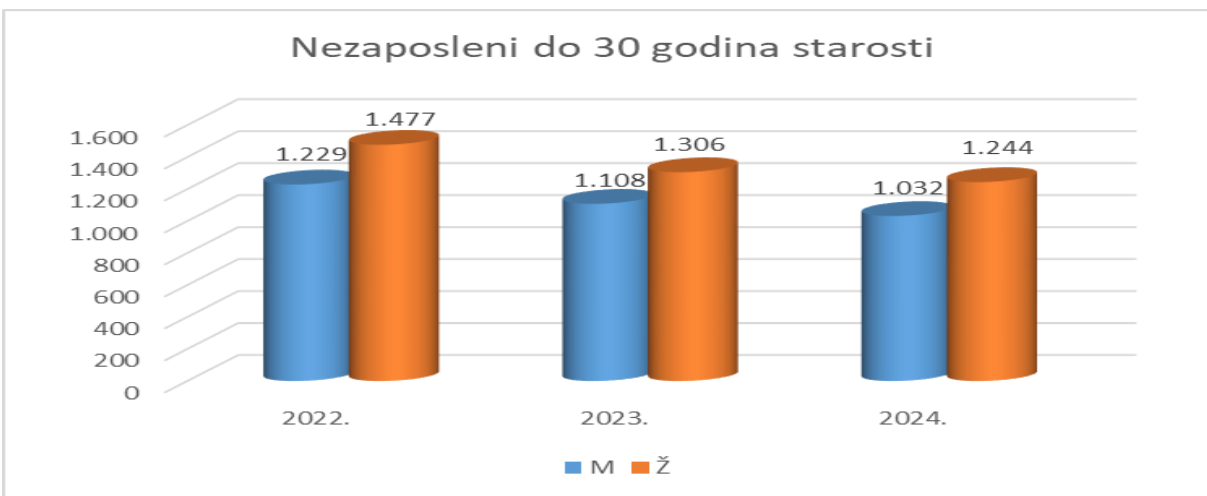
Ukupan broj nezaposlenih u ŽZH u razdoblju od 2013. do 2024. godine pokazuje blagi silazni trend. Najveći broj nezaposlenih zabilježen je 2016. godine (11.805), nakon čega slijedi postupan pad s manjim godišnjim oscilacijama. U 2024. godini broj nezaposlenih pao je na

9.712, što je najniža razina u posljednjih 12 godina. Uzimajući u obzir trend rasta zapošljavanja ovaj trend može upućivati na poboljšanja u zapošljavanju.

Slika 8- Ukupan broj nezaposlenih (Izvor: FZS)

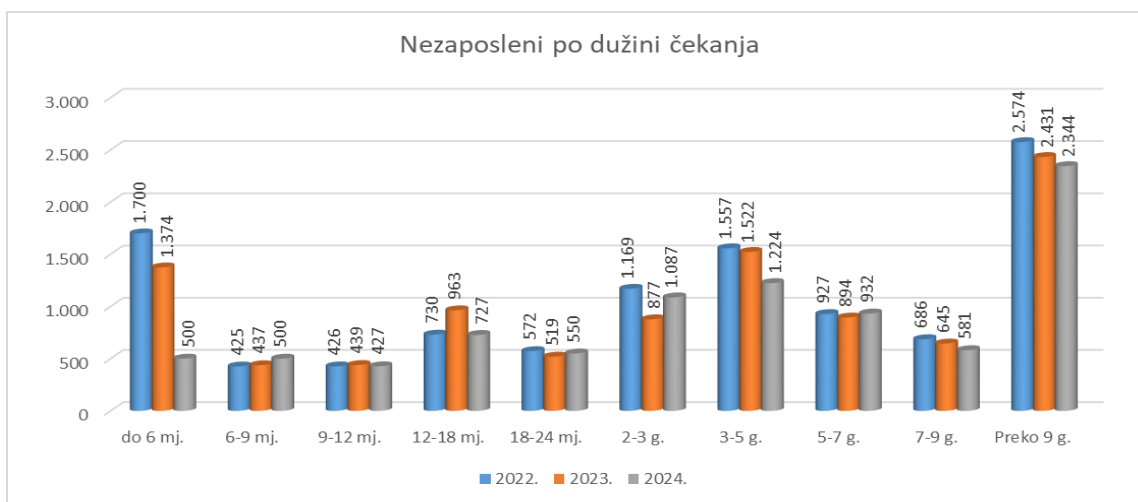
Analiza podataka o nezaposlenosti osoba do 30 godina starosti u razdoblju od 2022. do 2024. godine ukazuje na jasan i pozitivan trend smanjenja broja nezaposlenih. Iako je u sve tri godine broj nezaposlenih žena (od 1.477 u 2022. do 1.244 u 2024.) konstantno veći od broja nezaposlenih muškaraca (od 1.229 u 2022. do 1.032 u 2024.), primjetno je da se nezaposlenost smanjuje kod oba spola. Ovaj opadajući trend nezaposlenosti mladih, uz postupno smanjivanje razlike između muškaraca i žena, sugerira poboljšanje prilika na tržištu rada za mlade osobe u promatranom razdoblju.

Slika 9- Ukupan broj nezaposlenih (Izvor: FZS)

Analizom nezaposlenost prema dužini čekanja na posao u ŽZH od 2022. do 2024. godine, uočava se značajan, ali složen trend. Iako najveći broj nezaposlenih i dalje čine oni koji posao čekaju preko 9 godina (unatoč blagom padu s 2.574 na 2.344), najpozitivniji i najizraženiji trend zabilježen je u kategoriji do 6 mjeseci, gdje se broj nezaposlenih drastično smanjio sa 1.700 u

2022. godini na samo 500 u 2024. godini. Ova pojava sugerira da je tržište rada postalo dinamičnije u apsorpciji novoprijavljenih nezaposlenih, dok je izazov dugotrajne nezaposlenosti i dalje značajan, unatoč blagom smanjenju u većini kategorija.

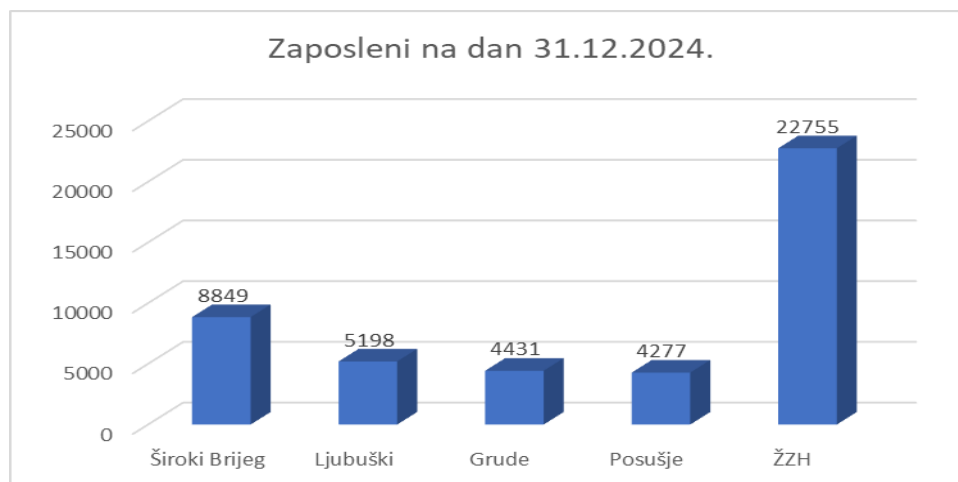

Slika 10- Nezaposleni po dužini čekanja na posao (Izvor: Služba za zapošljavanje ŽZH)

Prema podacima Federalnog zavoda za statistiku, u strukturi nezaposlenih prema kvalifikaciji najveći udio nezaposlenih osoba u ŽZH u 2024. godini, a taj trend je manje-više isti kroz prethodne godine, čine osobe s kvalificiranom (KV) stručnom spremom, s udjelom od 38%. Slijede ih osobe sa srednjom stručnom spremom (SSS) s 32%. Te dvije kategorije zajedno čine 70% ukupnog broja nezaposlenih, što ukazuje na značajan disbalans između ponude radne snage i potražnje na tržištu rada u ovim kategorijama. Visoka stručna sprema (VŠS i VSS) čini manji dio nezaposlenih, što je očekivano s obzirom na opću strukturu tržišta rada. Ipak, VSS nezaposlenih ima 10%, a VŠS 6%, što ukazuje da i među visokoobrazovanimima postoji izazov pronalaska posla.

Zaposlenost

Prema podacima Porezne uprave Federacije Bosne i Hercegovine ukupan broj zaposlenih u ŽZH na dan 31. prosinca 2024. godine iznosio je 22.755 zaposlenih. Prema istim podacima analiza zaposlenosti po jedinicama lokalne samouprave u ŽZH pokazuje da je gospodarska aktivnost najviše koncentrirana u Širokom Brijegu, koji s 8.849 zaposlenih sudjeluje s dominantnih 39% u ukupnom broju. Slijedi ga Ljubuški s 5.198 zaposlenih (23%), dok općine Grude (4.431 zaposlenih) i Posušje (4.277 zaposlenih) imaju gotovo podjednak udio od po 19%, što ukazuje na ravnomjerniji doprinos tih dviju općina ekonomiji ŽZH u usporedbi sa Širokim Brijegom kao glavnim centrom zapošljavanja.

Slika 11- Zaposleni na dan 31.12.2024. (Izvor: Porezna uprava FBiH)

Prema podacima Federalnog zavoda za statistiku ukupan broj zaposlenih u ŽZH kontinuirano raste. Od 20.915 zaposlenih u 2022. godini, broj se povećao na 21.484 u 2023. (+2,7%) te na 22.247 u 2024. godini (+3,6% u odnosu na 2023. i +6,4% u odnosu na 2022.). Ovaj stabilan rast ukazuje na jačanje gospodarstva ŽZH.

Dominantne djelatnosti po broju zaposlenih su:

- **Trgovina na veliko i malo; popravak motornih vozila i motocikala (G):** Ova djelatnost je s 6.854 zaposlenih u 2024. godini i dalje dominantan sektor. Iako je njezin udio u ukupnom broju zaposlenih blago pao s 31,6% u 2022. godini na 30,8% u 2024. godini, apsolutni broj zaposlenih je porastao za 3,6%.
- **Prerađivačka industrija (C):** Prerađivačka industrija bilježi impresivan rast, s 4.118 zaposlenih u 2022. godini na 4.602 u 2024. godini. To predstavlja porast od 11,7% u trogodišnjem razdoblju, a njezin udio u ukupnom broju zaposlenih je porastao s 19,7% na 20,7%. To ukazuje na jačanje industrijske proizvodnje kao ključnog pokretača zapošljavanja.
- **Obrazovanje (P):** Sektor obrazovanja također ima značajan udio u zaposlenosti, s porastom broja zaposlenih od 1.800 u 2022. na 1.916 u 2024. godini, što predstavlja rast od 6,4%. Njegov udio u ukupnom broju zaposlenih ostaje stabilan, oko 8,6%.

Djelatnosti s najvećim relativnim rastom:

- **Informacije i komunikacije (J):** Ova djelatnost bilježi izrazito brz rast, s 135 zaposlenih u 2022. godini na 216 u 2024. godini. To je izniman porast od 60% u tri godine, što ukazuje na dinamičan razvoj IT sektora, iako je njegov ukupan udio u zaposlenosti još uvijek malen (0,9% u 2024. godini).
- **Umjetnost, zabava i rekreacija (R):** Sektor bilježi stalan rast od 17% u promatranom razdoblju, s 416 zaposlenih u 2022. godini na 487 u 2024. godini. Ovaj rast sugerira razvoj turizma i pratećih uslužnih djelatnosti.

Djelatnosti s padom zaposlenosti:

- **Vađenje ruda i kamena (B):** Ova djelatnost bilježi najznačajniji pad, sa 123 zaposlenih u 2022. godini na 83 u 2024. godini, što je pad od čak 32,6%.
- **Financijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja (K):** Broj zaposlenih u ovom sektoru blago opada, sa 321 u 2022. godini na 309 u 2024. godini, što predstavlja pad od 3,7%.

Tablica 5- Struktura zaposlenih po djelatnostima (Izvor: FZS)

ZAPOSLENI PO DJELATNOSTIMA	2022.	2023.	2024.
A – Poljoprivreda, šumarstvo i ribolov	526	565	578
B – Vađenje ruda i kamena	123	118	83
C – Prerađivačka industrija	4.118	4.264	4.602
D – Proizvodnja i snabdijevanje električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija	221	228	255
E – Snabdijevanje vodom; uklanjanje otpadnih voda, upravljanje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša	244	257	262
F – Građevinarstvo	1.173	1.232	1.278
G – Trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila i motocikala	6.618	6.709	6.854
H – Prijevoz i skladištenje	780	814	789
I – Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane (hotelijerstvo i ugostiteljstvo)	901	928	958
J – Informacije i komunikacije	135	188	216
K – Financijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja	321	317	309
L – Poslovanje nekretninama	90	89	89
M – Stručne, naučne i tehničke djelatnosti	756	744	752
N – Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	221	223	235
O – Javna uprava i obrana; obavezno socijalno osiguranje	1.435	1.458	1.466
P - Obrazovanje	1.800	1.848	1.916
Q – Djelatnosti zdravstvene i socijalne zaštite	777	779	825
R – Umjetnost, zabava i rekreacija	416	447	487
S – Ostale uslužne djelatnosti	260	276	293
Ukupno	20.915	21.484	22.247

Prosječna plaća

Analiza pokazuje da postoji značajan jaz u visini plaća između različitih sektora u ŽZH. Sektori s visokom dodanom vrijednošću poput IT-a i energetike prednjače u visini plaća, dok uslužni sektori poput ugostiteljstva i umjetnosti zaostaju. Ipak, opći trend rasta plaća u svim sektorima, uz porast ukupne prosječne plaće u ŽZH, ukazuje na pozitivna ekonomska kretanja.

Prosječna neto plaća na razini ŽZH porasla je s 1.130 KM u 2023. godini na 1.222 KM u 2024. godini, što predstavlja značajan porast. Ista kretanja primjećuju se i kod bruto plaća, koje su porasle sa 1.745 KM na 1.883 KM u istom razdoblju.

Sektori s najvišim plaćama su Opskrba električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija: ovaj sektor i dalje ima najviše prosječne neto plaće, iako su smanjenje sa 1.863 KM u 2023. godini na 1.859 KM u 2024. godini, što predstavlja blagi pad.

Sektor Informacije i komunikacije bilježi visoke prosječne neto plaće koje su porasle s 1.655 KM na 1.712 KM, prateći trend rasta broja zaposlenih u tom području.

Financijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja bilježi visoke neto plaće iako bilježe blagi pad s 1.830 KM na 1.774 KM.

Sektori s najnižim plaćama su umjetnost, zabava i rekreacija s prosječnom neto plaćom od 672 KM u 2023. godini i 727 KM u 2024. godini, te ovaj sektor ima jedne od najnižih plaća u ŽZH.

Plaće u sektoru pružanja smještaja te priprema i usluživanje hrane (hotelijerstvo i ugostiteljstvo) također su među najnižima, s prosječnom neto plaćom od 632 KM u 2023. godini i 706 KM u 2024. godini.

Prerađivačka industrija bilježi značajan rast broja zaposlenih, a također bilježi i porast prosječnih neto plaća, s 1.209 KM na 1.370 KM.

Plaće u trgovini na veliko i malo su porasle s 897 KM na 979 KM, što ukazuje na poboljšanje u uvjetima rada.

Iako podaci iz tablice obuhvaćaju razdoblje do kraja 2024. godine, važno je napomenuti da je od početka 2025. godine na snagu stupila nova minimalna neto plaća u iznosu od 1.000 KM. To će imati značajan utjecaj na sektore s najnižim plaćama, poput ugostiteljstva, umjetnosti i rekreacije, gdje su prosječne plaće u 2024. godini bile ispod ili blizu nove minimalne granice. Očekuje se da će ova mjera potaknuti rast plaća i poboljšanje životnog standarda radnika u tim sektorima.

2.5. Obrazovanje

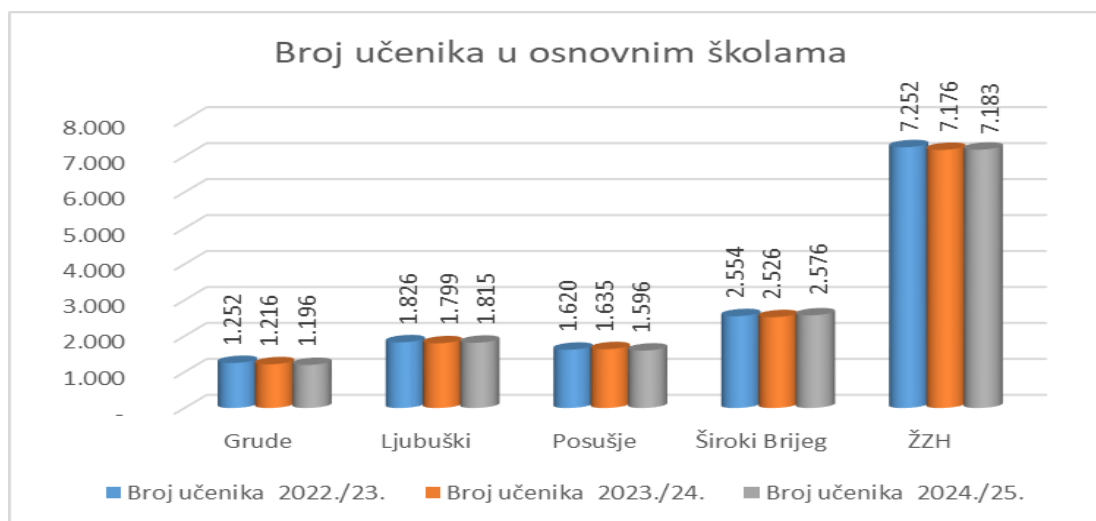
Obrazovni sustav ključan je temelj za razvoj tržišta rada, jer osigurava kvalitetnu i kvalificiranu radnu snagu. Analiza stanja u ovim područjima pokazuje složene trendove: dok se u osnovnom obrazovanju broj učenika i odjeljenja na razini ŽZH blago povećava, srednje škole bilježe određene fluktuacije. Ključni izazovi i prilike leže u usklađivanju svih razina obrazovanja s dinamičnim potrebama gospodarstva, posebice u pogledu strukovnog i visokog obrazovanja, te u jačanju sustavne podrške za cjeloživotno učenje.

Osnovno obrazovanje

Broj osnovnih škola u četiri jedinice lokalne samouprave je stabilan u promatranom razdoblju od 2022./2023. do 2023./2024. školske godine iznosi 65, dok se u 2024./2025. školskoj godini taj broj smanjio za jedan i iznosi 64 osnovne škole.

Broj odjeljenja u razdoblju od 2022./2023. do 2024./2025. školske godine je u porastu i to od 455 odjeljenja u školskoj godini 2022/2023. do 475 odjeljenja u školskoj godini 2024./2025.

Broj učenika je u porastu u gradovima Široki Brijeg i Ljubuški, te u općini Posušje, dok je u općini Grude zamjetan pad u 2024./2025. školskoj godini, ali gledajući na područje cijele županije u razdoblju od 2022./2023. -2024./2025. školske godini zabilježen je porast za 20 učenika.

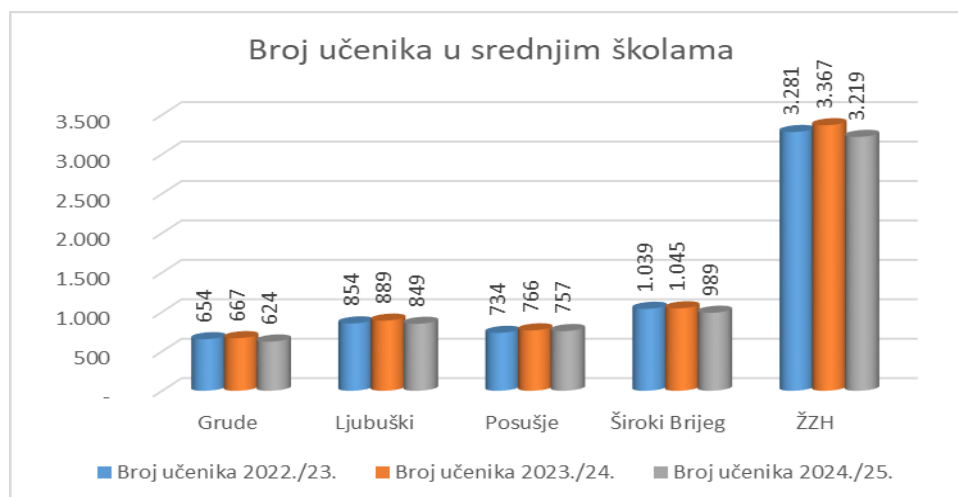
Slika 12- Broj učenika u osnovnim školama (Izvor: FZS)

Srednje obrazovanje

Broj srednjih škola u ŽZH se u razdoblju 2022./2023. do 2024./2025. školske godine povećao za jednu školu te ukupno iznosi 11 srednjih škola i to 2 u općini Grude, 3 u gradu Ljubuškom, 3 u općini Posušje i 3 u Gradu Širokom Brijegu.

Broj odjeljenja u srednjim školama na području ŽZH je od 2022./2023. školske godine u kojoj je bilo 155 odjeljenja porastao na 176 odjeljenja u 2024./2025. školskoj godini.

Broj učenika u srednjim školama na području ŽZH u 2022./2023. školskoj godini iznosio je 3.281, u 2023./2024. školskoj godini bilo je najviše učenika, i to 3.361, dok u 2024./2025. školskoj godini dogodio se pad broja učenika na 3.219.

Slika 13- Broj učenika u srednjim školama (Izvor: FZS)

Od 11 srednjih škola na području ŽZH četiri su strukovne škole i to Srednja strukovna škola Ruđera Boškovića Ljubuški sa 10 zanimanja, Srednja škola Antuna Branka Šimića Grude sa 10 zanimanja, Srednja strukovna škola Široki Brijeg sa 10 zanimanja i Srednja strukovna škola Posušje sa 7 zanimanja.

Tablica 6- Zanimanja po srednjim školama (Izvor: FZS)

Mjesto	Škola	Zanimanje
Ljubuški	Srednja strukovna škola Rudera Boškovića	Ekonomist
		Ekonomski tehničar (EU VET)
		Tehničar za mehatroniku
		Medicinska sestra / tehničar
		Agroturistički tehničar
		Kuhar
		Konobar
		Stolar
		CNC operater
		Krojač - šivač
Grude	Srednja škola Antuna Branka Šimića	Gimnazija (opća)
		Ekonomski tehničar
		Građevinski tehničar
		Geodetski tehničar
		Farmaceutski tehničar
		Komercijalni tehničar
		Medicinska sestra
		Tehničar za mehatroniku
		Kuhar
		Konobar
Široki Brijeg	Srednja strukovna škola Široki Brijeg	Tehničar za mehatroniku
		Računalni tehničar u strojarstvu
		Ekonomist
		Farmaceutski tehničar
		Tehničar cestovnog prometa
		Elektroinstalater
		Vodoinstalater
		Bravar
		Frizer
		Prodavač
Posušje	Srednja strukovna škola Posušje	Ekonomist
		Medicinska sestra/tehničar
		Elektrotehničar
		Računalni tehničar u strojarstvu
		CNC operater
		Kuhar
		Frizer

Visoko obrazovanje

U kontekstu izrade Akcijskog plana zapošljavanja, stanje u visokom obrazovanju analizirano je kroz prizmu ponude stručnog kadra i njegove usklađenosti s potrebama tržišta rada. Tradicionalno, značajan broj studenata iz ŽZH odlučuje se za studij u Republici Hrvatskoj, prvenstveno u Splitu i Zagrebu, što dovodi do odljeva visokoobrazovanog kadra.

Međutim, ključna prilika za preokret ovog trenda leži u strateškoj suradnji sa Sveučilištem u Mostaru, s kojim je Vlada Županije Zapadnohercegovačke potpisala Sporazum o suradnji. Ova

suradnja pruža temelj za izgradnju sustavnog pristupa obrazovanju koji bi bio direktno povezan s potrebama gospodarstva ŽZH.

Kvalitativna analiza stanja ukazuje na sljedeće ključne točke:

- **Diverzifikacija i usklađivanje studijskih programa:** Potrebno je proaktivno raditi na usklađivanju studijskih programa s aktualnim i budućim potrebama tržišta rada. To podrazumijeva analizu deficitarnih zanimanja (npr. u IT sektoru, strojarstvu, prerađivačkoj industriji i turizmu) te osnivanje ili jačanje studijskih smjerova koji će proizvoditi stručnjake s traženim vještinama.
- **Poticanje zadržavanja mladih kadrova:** Odljev mozgova i dalje ostaje jedan od najvećih izazova. Sporazumom o suradnji s Vladom Županije Zapadnohercegovačke može utjecati na smanjenje ovog trenda kroz ciljane programe stipendiranja studenata u deficitarnim zanimanjima, uz uvjet da se nakon završetka studija vrate i rade u ŽZH.
- **Integracija praktičnog iskustva u studijske programe:** Pored teorijskog znanja, neophodno je osigurati stjecanje praktičnih vještina. Suradnja sa Sveučilištem u Mostaru trebala bi rezultirati jačanjem programa stručne prakse u lokalnim poduzećima, osiguravajući studentima izravan dodir s tržištem rada i potencijalnim poslodavcima.
- **Promocija poduzetništva kao karijernog puta:** Akcijski plan zapošljavanja trebao bi obuhvatiti mjere koje potiču poduzetnički duh među studentima. Kroz zajedničke projekte sa Sveučilištem u Mostaru, mogu se uspostaviti inkubatori i centri za potporu start-upovima, čime bi se studenti ohrabрили da sami kreiraju radna mjesta.

Obrazovanje odraslih i prekvalifikacije

U kontekstu izrade Akcijskog plana zapošljavanja, sektor obrazovanja odraslih i prekvalifikacije predstavlja ključni instrument za rješavanje problema nezaposlenosti i usklađivanje vještina radne snage s potrebama tržišta. Trenutno stanje karakterizira nedostatak sustavnih i organiziranih programa prekvalifikacije na razini ŽZH. Umjesto toga, ove se inicijative provode ad hoc, uglavnom kroz pojedinačne projekte financirane od strane donatora i međunarodnih organizacija.

Iako nema centraliziranog sustava, značajnu ulogu u obrazovanju odraslih i prekvalifikaciji imaju privatne obrazovne institucije u ŽZH, koje nude različite programe dokvalifikacije i prekvalifikacije. No, ove inicijative često ovise o financiranju samih polaznika.

Posebno istaknute institucije u ovom području su tehnološki parkovi. Tehnološki park u Posušju, osnovan u suradnji s Općinom Posušje i HERAG-om, fokusiran je na obuku za deficitarna zanimanja poput CNC operatera/programera. Kroz razvojne projekte i suradnju s lokalnim poduzećima, Tehnološki park Posušje pruža praktičnu obuku koja direktno odgovara na potrebe lokalne industrije.

Kao značajan partner i model suradnje, treba spomenuti i Tehnološki park INTERA u Mostaru. Iako nije fizički u ŽZH, Tehnološki park INTERA predstavlja važan resurs i mogućnost za prekvalifikaciju i razvoj IT vještina. Kroz svoje programe obuke i inkubatore za start-upove,

Tehnološki park INTERA nudi znanja i resurse koji su ključni za modernizaciju i diverzifikaciju gospodarstva.

Za učinkovit Akcijski plan zapošljavanja ključno je uspostaviti sustavan pristup obrazovanju odraslih. To podrazumijeva stvaranje kontinuiranih programa prekvalifikacije koji nisu ovisni o pojedinačnim projektima, osiguravanje financijske potpore za polaznike te snažnije povezivanje obrazovnih institucija (uključujući tehnološke parkove i privatne škole) s realnim potrebama gospodarstva. Partnerstvo javnog, privatnog i civilnog sektora, uz podršku Vlade Županije Zapadnohercegovačke, imperativ je za postizanje dugoročnih rezultata u smanjenju nezaposlenosti i poboljšanju kvalifikacijske strukture radne snage.

2.6. Analiza provedenih anketa

Ovo poglavlje donosi detaljnu analizu podataka prikupljenih iz pet anketa, provedenih s ciljem razumijevanja stanja na tržištu rada u ŽZH. Ankete su obuhvatile različite ciljne skupine: nezaposlene osobe, poslodavce, učenike završnih razreda srednjih škola, te studente, kao i korisnike programa samozapošljavanja.

Svrha ove analize je identificirati ključne trendove, izazove i prilike iz perspektive svake skupine. Kroz sintezu dobivenih informacija, želi se dobiti cjelovita slika odnosa između obrazovanja, ponude i potražnje na tržištu rada.

Rezultati anketa poslužiti će kao temelj za izradu mjera koje će, uzimajući u obzir stavove i potrebe svih sudionika, pridonijeti učinkovitijem rješavanju problema nezaposlenosti, poboljšanju poslovne klime te usklađivanju obrazovnog sustava s realnim potrebama gospodarstva.

A. Analiza ankete "Nezaposleni" (36 odgovora)

Demografija i status nezaposlenih

Anketa je obuhvatila 36 nezaposlenih osoba. Žene čine većinu ispitanika s 80,6%, dok muškarci čine 19,4%. Najveći udio nezaposlenih je u dobnoj skupini 25-34 godine (33,3%), a slijede skupine 18-24 godine (25%) i 35-44 godine (22,2%). Većina ispitanika, njih 75%, ima završenu srednju školu, dok 22,2% ima završen fakultet/visoku školu.

Kada je riječ o duljini vođenja na evidenciji nezaposlenih, najveći udio (30,6%) nezaposlenih je na evidenciji duže od 5 godina, dok se 25% vodi manje od 6 mjeseci, a 22,2% između 2 i 5 godina. Više od polovice ispitanika (52,8%) aktivno traži posao, dok ih 41,7% posao traži povremeno.

Izvori traženja posla i željeni sektori

Najčešće korišteni izvor za traženje posla su preporuke prijatelja i obitelji (75%), a slijede internet oglasi za posao (61,1%). Službu za zapošljavanje koristi 36,1% ispitanika, dok društvene mreže koristi 27,8%, a direktne kontakte s poslodavcima 25%.

Kada je riječ o željenim sektorima zapošljavanja, javna uprava je najatraktivnija za 41,7% ispitanika, a javna poduzeća za 38,9%. Proizvodnja (22,2%) i usluge (13,9%) također su zastupljene, dok su IT i tehnologija, zdravstvo i obrazovanje odabir za po 11,1% ispitanika.

Izazovi pri traženju posla i poboljšanje tržišta rada

Niske plaće ili loši uvjeti rada najveći su izazov za 66,7% nezaposlenih. Nedostatak radnog iskustva i visoka konkurencija na tržištu rada jednako su značajni izazovi za po 27,8% ispitanika.

Za poboljšanje tržišta rada, 55,6% ispitanika smatra da je ključna podrška malim i srednjim poduzećima, te osiguranje boljih uvjeta za rad u privatnom sektoru. Povećanje transparentnosti u zapošljavanju predlaže 50% ispitanika.

Čimbenici odabira poslodavca i kvalifikacije

Stabilnost i sigurnost posla su najvažniji čimbenici pri odabiru poslodavca za 77,8% ispitanika. Visina plaće je važna za 63,9%, dok su mogućnosti za napredovanje važne za 52,8%.

Gotovo polovica ispitanika (47,2%) smatra da nemaju kvalifikacije i vještine za sve poslove na tržištu rada, ali vjeruju da imaju relevantne vještine, dok 44,4% smatra da imaju odgovarajuće kvalifikacije i vještine za većinu poslova.

Motivacija za promjenu karijere i obuke

Najveći udio ispitanika (38,9%) motiviran je za promjenu karijere ili prekvalifikaciju, dok je 27,8% neutralno po tom pitanju.

Kada su u pitanju obuke, tehničke obuke (npr. računalne vještine, programiranje) i obuke za pokretanje vlastitog biznisa smatra 16,7% ispitanika najvažnijima za njihovu trenutnu situaciju. Nedostatak financijskih sredstava za plaćanje obuke (33,3%) i nepostojanje obuka u njihovom području (33,3%) najveće su prepreke za pohađanje obuka. Ispitanici preferiraju kombiniranu (online i osobnu) organizaciju obuka (36,1%).

Za poboljšanje pristupa obukama, 77,8% ispitanika ističe važnost subvencioniranja ili besplatnih obuka za nezaposlene. Povezivanje obuka s konkretnim poslovnim prilikama ili praksama važno je za 27,8%.

Upoznatost s programima pomoći i prijedlozi službi za zapošljavanje

Većina ispitanika (58,3%) djelomično je upoznata s postojećim programima pomoći nezaposlenima, dok ih 22,2% nije svjesno nijednog programa.

Službe za zapošljavanje bi, prema mišljenju 30,6% ispitanika, trebale pružiti bolju informiranost o slobodnim radnim mjestima. Pružanje bolje i brže podrške u pronalaženju poslova ključno je za 27,8% ispitanika. Najviše pomoći u procesu traženja posla nezaposleni vide u financijskoj pomoći u početnoj fazi razvoja poslovanja (55,6%) ako su zainteresirani za pokretanje vlastitog biznisa.

Mjere poslodavaca i suradnja s obrazovnim institucijama

Poslodavci bi trebali osigurati bolje uvjete rada (npr. povećanje plaća, poboljšanje radnog okruženja) za lakše zapošljavanje nezaposlenih osoba, što smatra 47,2% ispitanika. Povećanje broja pripravničkih i volonterskih mjesta za mlade također je važno za 19,4%.

Za bolju suradnju s obrazovnim institucijama, 38,9% ispitanika predlaže organizaciju stručnih praksi i stažiranja za studente i nezaposlene osobe. Razvijanje programa dualnog obrazovanja (teorija + praksa u kompanijama) podržava 33,3%.

Zaključak

Rezultati ove ankete snažno ukazuju na složene izazove s kojima se suočavaju nezaposlene osobe, posebno žene, mladi i dugotrajno nezaposleni. Značajan udio ispitanika ima želju za prekvalifikacijom i samozapošljavanjem, no suočavaju se s realnim preprekama poput nedostatka financijske potpore i adekvatnih obuka. Jasno je da je potrebno ciljano prilagoditi strategije potpore kako bi se stvorile realne prilike za aktivaciju i zapošljavanje. Akcijski pristup treba uključivati:

- **Subvencionirane i besplatne stručne obuke**, posebno za dugotrajno nezaposlene i osobe s osnovnom stručnom spremom – što čak 77,8 % ispitanika smatra ključnim za poboljšanje svojih vještina i zapošljivosti.
- **Financijsku potporu za one koji razmišljaju o samozapošljavanju**, osobito u početnoj fazi razvijanja poslovne ideje, kako navodi 55,6 % sudionika.
- **Unaprjeđenje informiranosti i transparentnost službi za zapošljavanje**, jer 30,6 % ispitanika smatra da trebaju biti bolje informirani o slobodnim radnim mjestima, a 27,8 % očekuje bržu i kvalitetniju podršku.
- **Dostupnost i prilagođenost obuka**, uz preferenciju za kombinirani model (online + praktična nastava), koji 36,1 % ispitanika smatra najefikasnijim.
- **Poticaje privatnom sektoru i malim i srednjim poduzećima** za osiguravanje boljih radnih uvjeta i zapošljavanja, što podržava više od polovice ispitanika (55,6 %).
- **Programe stručnih praksi, pripravnništva i dualnog obrazovanja**, koji pružaju realna polazišta za stjecanje radnog iskustva – 38,9 % sudionika navodi važnost stručnih praksi, a 33,3 % podržava dualni model obrazovanja.

B. Analiza ankete "Poslodavci" (8 odgovora)

Veličina i djelatnost poduzeća

U anketi je sudjelovalo 8 poslodavaca. Zastupljene su sve veličine poduzeća podjednako, po 25% čine mikro, mala, srednja i velika poduzeća. Najzastupljenija djelatnost među anketiranim poslodavcima je proizvodnja s 87,5% (7 od 8 poduzeća). Ostale djelatnosti (poljoprivreda i prehrambena industrija, građevinarstvo, uslužne djelatnosti, trgovina, transport i logistika) zastupljene su s po 12,5%. Niti jedno poduzeće nije iz IT i tehnologije, te turizma i ugostiteljstva.

Godišnji prihod i planovi zapošljavanja

Polovica anketiranih poduzeća (50%) ostvaruje godišnji prihod između 100.000 KM i 500.000 KM. Po 12,5% poduzeća ima prihod manji od 100.000 KM, odnosno veći od 1.000.000 KM. Ostalih 25% poduzeća bilježi prihod između 500.000 KM i 1.000.000 KM.

Više od polovice poslodavaca (62,5%) planira zapošljivati nove radnike u sljedećih 12 mjeseci. Od toga, 37,5% planira zaposliti 1-5 novih radnika, a 25% planira zaposliti više od 10 radnika. Ostalih 37,5% poslodavaca ne planira zapošljivati nove radnike.

Izazovi pri zapošljavanju i tražene vještine

Najveći izazov pri zapošljavanju za poslodavce je nedostatak kvalificirane radne snage, što je navelo 62,5% ispitanika. Po 37,5% poslodavaca navodi visoke troškove rada i složene administrativne procedure zapošljavanja kao značajne prepreke.

Najvažnije vještine koje poslodavci traže kod kandidata su radno iskustvo u struci (75%), specifične tehničke vještine (62,5%) i sposobnost timskog rada (62,5%).

Suradnja s obrazovnim institucijama i poslovna klima

Većina poslodavaca (62,5%) ocjenjuje suradnju s obrazovnim institucijama kao umjerenu, s prostorom za poboljšanja. Samo 12,5% ocjenjuje suradnju kao izvrsnu, dok 25% ocjenjuje kao slabu.

Kada je riječ o poslovnoj klimi u ŽZH, 62,5% poslodavaca ocjenjuje je umjereno, ističući potrebu za poboljšanjima u infrastrukturnim i administrativnim uvjetima. 25% poslodavaca ocjenjuje poslovnu klimu pozitivno, a 12,5% negativno.

Mjere za poboljšanje tržišta rada i potpora vlasti

Najpotrebnijom mjerom za poboljšanje tržišta rada poslodavci smatraju uvođenje programa za obuku radne snage prema potrebama tržišta rada (87,5%). Slijede poticaji za razvoj malih i srednjih poduzeća (75%). Uspostavu baze podataka o slobodnim radnim mjestima, povećanje subvencija i potpora za zapošljavanje, te razvijanje platformi za online zapošljavanje podržava 50% poslodavaca.

Najvažniji vid podrške koji općinske i županijske vlasti mogu pružiti poslodavcima je smanjenje poreznih opterećenja, što je istaknulo 75% ispitanika. Slijede administrativno rasterećenje i pojednostavljenje procedura (62,5%). Organiziranje sajмова zapošljavanja i poslovnih susreta važno je za 50% poslodavaca.

Preporuka za zapošljavanje nezaposlenih i sudjelovanje u programima

Gotovo svi poslodavci (87,5%) izrazili su spremnost da zaposle osobu koja je dugo na evidenciji nezaposlenih ukoliko ispunjava uvjete i motivirana je za rad.

Većina poslodavaca (62,5%) smatra da su poticaji za zapošljavanje potrebni za sve skupine nezaposlenih, dok 37,5% smatra da su potrebni za određene kategorije (npr. mlade, dugotrajno nezaposlene). Svi anketirani poslodavci (100%) bi preporučili drugim poslodavcima da sudjeluju u programima poticanja zapošljavanja.

Zaključak

Rezultati ankete jasno ukazuju na izazove s kojima se susreću poslodavci u ŽZH — od nedostatka kvalificirane radne snage i administrativnih prepreka, do neadekvatne suradnje s obrazovnim institucijama. Međutim, pozitivni signali u vidu planova za zapošljavanje i spremnosti na sudjelovanje u programima poticanja zapošljavanja pružaju solidnu osnovu za konkretnu akciju. Akcijski plan za poticanje zapošljavanja i razvoj poslovanja treba se fokusirati na sljedeće ključne mjere:

Razvoj programa stručne obuke prilagođene tržišnim potrebama. Uspostaviti sustave za obuku radne snage sukladno potrebama poslodavaca (87,5% ispitanika), s naglaskom na praktične i tehničke vještine, kako bi se smanjio jaz između obrazovanja i zahtjeva industrije.

Poticaji za razvoj malih i srednjih poduzeća. Osigurati financijske i institucionalne poticaje malom i srednjem poduzetništvu (75%) koji su ključni nositelji lokalnog gospodarskog razvoja.

Optimizacija administrativnih i poreznih uvjeta poslovanja. Smanjiti porezna opterećenja (75%) te pojednostaviti administrativne procedure (62,5%) kako bi se stvorilo povoljnije poslovno okruženje i olakšalo zapošljavanje.

Unaprjeđenje suradnje između obrazovnih institucija i poduzeća. Jačati vezu škola i poslodavaca putem zajedničkih inicijativa, praksi i partnerskih programa, budući da je suradnja u trenutnom obliku umjerena (62,5%).

Razvoj platformi i programskih alata za zapošljavanje. Uspostaviti baze slobodnih radnih mjesta, online platforme i organizirati sajmove zapošljavanja (50%), olakšavajući pristup tržištu rada za poslodavce i kandidate.

Aktivna potpora lokalnih vlasti. Poslodavci vide ključnu ulogu vlasti u organizaciji poslovnih susreta, poticaja i mjera (50%), što može značajno olakšati proces zapošljavanja i potaknuti suradnju s obrazovanjem.

Podrška zapošljavanju dugotrajno nezaposlenih i mladih. Gotovo svi poslodavci (87,5%) spremni su zaposliti kvalificirane i motivirane dugotrajno nezaposlene osobe, uz uvjet podrške kroz poticaje za zapošljavanje (62,5%). Ovaj stav potvrđuje otvoren pristup poslodavaca za inkluzivno zapošljavanje.

C. Analiza ankete "Učenici završnih razreda" (90 odgovora)

Demografija i obrazovni planovi

Anketa je obuhvatila 90 učenika završnih razreda. Većinu ispitanika čine djevojke s 71,1%, dok su muškarci zastupljeni s 28,9%. Od ukupnog broja anketiranih, 74,4% pohađa strukovnu školu, a 25,6% opću gimnaziju.

Velika većina učenika (86,7%) planira nastaviti obrazovanje nakon završetka srednje škole, od čega 86,7% planira upisati fakultet/višu školu, a 10% strukovni program ili tečaj. Samo 10% učenika ne planira nastaviti obrazovanje i želi odmah početi raditi.

Razumijevanje tržišta rada i izvori informacija

Većina učenika (64,4%) ima osnovno razumijevanje tržišta rada, dok se 25,6% izjašnjava da dobro razumije tržište rada. Samo 10% učenika ne zna mnogo o tržištu rada.

Najčešći izvor informacija o tržištu rada za učenike su internet i društvene mreže (71,1%). Slijede razgovori s obitelji i prijateljima (57,8%). Školski savjetnici ili profesori kao izvor informacija koriste se u 28,9% slučajeva, dok se sajmovi poslova i karijere koriste u 17,8%.

Faktori izbora zanimanja i zapošljavanje u struci

Prilikom odabira budućeg zanimanja, učenicima su najvažniji osobni interesi i strasti (67,8%). Slijedi potencijalna visina plaće (52,2%) i mogućnosti za zaposlenje u budućnosti (47,8%). Mišljenje roditelja i obitelji je važno za 37,8% učenika.

Velika većina učenika (85,6%) vjeruje da će pronaći posao u svojoj struci nakon završetka školovanja.

Vještine i obuke

Učenici smatraju da su im najpotrebnije tehničke vještine (npr. računalne vještine, programiranje) s 55,6%. Slijede vještine rješavanja problema i kritičkog razmišljanja (51,1%) te komunikacijske i liderske vještine (46,7%).

Najveće prepreke za pristup obukama i prekvalifikacijama su nedostatak financijskih sredstava (31,1%) i nedostatak informacija o dostupnim obukama (30%). Čak 21,1% učenika smatra da obuke nisu specifične za njihov interes ili željeno zanimanje. Kombinirani model obuke (online + praktičan rad u učionici) preferira 47,8% učenika.

Povezanost škola i poslodavaca te mjere za poboljšanje

Gotovo polovica učenika (47,8%) ocjenjuje trenutnu povezanost između škola i poslodavaca prosječnom, s prostorom za poboljšanje. Samo 10% ocjenjuje je kao jako dobru, a 28,9% kao lošu.

Za poboljšanje tržišta rada, 74,4% učenika smatra da su potrebni veći poticaji za poslodavce za zapošljavanje mladih ljudi. Organiziranje stručnih praksi i stažiranja u poduzećima je važno za 63,3% učenika, dok 44,4% smatra da je potrebno uvođenje programa dualnog obrazovanja. Većina učenika (78,9%) vidi ulogu lokalnih vlasti u kreiranju poticajnih mjera i programa za zapošljavanje mladih.

Samozapošljavanje

Gotovo polovica učenika (47,8%) razmišlja o samozapošljavanju kao opciji. Najviše bi im pomogle financijska pomoć u početnoj fazi razvoja poslovanja (66,7%) i mentorska podrška (63,3%). Obuke o vođenju malog poduzeća i marketingu također su važne za 53,3% učenika.

Zaključak

Rezultati ove ankete ukazuju na snažan interes učenika završnih razreda za nastavak obrazovanja te na njihov osjećaj pripremljenosti za tržište rada. Iako učenici pokazuju solidno razumijevanje tržišta rada i optimizam u pronalasku posla u struci, postoje izazovi koje je moguće adresirati konkretnim mjerama podrške. Slijedi akcijski plan fokusiran na ključne točke:

Povećati angažman školskih savjetnika i profesora kako bi učenici dobivali relevantne i pravodobne informacije o obrazovnim i tržišnim prilikama, budući da se trenutačno oslanjaju najviše na internet i obitelj te u manjoj mjeri na stručne škole i karijerne događaje.

Uvesti programe stručnih praksi, stažiranja i dualnog obrazovanja u suradnji s lokalnim poslodavcima, što bi omogućilo učenicima praktično iskustvo i veću zaposlenost nakon školovanja.

Potaknuti razvoj malih poduzeća među učenicima kroz financijsku pomoć u početnoj fazi, mentorsku podršku te edukacije u vođenju biznisa i marketingu, obzirom da gotovo polovica učenika razmišlja o samozapošljavanju.

Osigurati obuke prilagođeni potrebama učenika koje uključuje online nastavu i praktičan rad u učionici, kao najpoželjniji oblik usavršavanja za gotovo polovicu ispitanika.

Uključiti lokalne institucije u kreiranje poticajnih mjera za zapošljavanje mladih, uz uvođenje financijskih olakšica i razvoj obrazovnih programa koji odgovaraju potrebama tržišta rada.

D. Analiza ankete "Studenti" (30 odgovora)

Demografija i status studenata

Anketa je obuhvatila 30 studenata. Žene čine dominantnu većinu s 76,7%, dok muškarci čine 23,3%. Najveći udio studenata (43,3%) nalazi se na preddiplomskom studiju, a 40% na integriranom studiju. Najviše ispitanika, 30%, studira prvu godinu, dok ih je po 26,7% na drugoj i trećoj godini studija.

Najzastupljeniji fakulteti su Ekonomski fakultet i Fakultet strojarstva, računarstva i elektrotehnike, oba s po 23,3% ispitanika. Slijedi Pravni fakultet s 13,3%, dok su ostali fakulteti zastupljeni s manjim postotkom (Agronomski i prehrambeno-tehnološki fakultet 6,7%, Fakultet prirodoslovno-matematičkih i odgojnih znanosti 3,3%, Fakultet zdravstvenih studija 3,3%, Farmaceutski fakultet 3,3%).

Povezanost studija s tržištem rada i traženje posla

Gotovo polovica studenata (46,7%) ocjenjuje povezanost svog studija s realnim potrebama tržišta rada kao dobru, ali s prostorom za poboljšanje. Samo 16,7% ocjenjuje je kao jako dobru, dok 30% smatra da je povezanost slaba.

Većina studenata (70%) počinje tražiti posao nakon završetka studija. Prijave za posao preko internetskih platformi najčešći su način traženja posla za 70% studenata. Slijede preporuke prijatelja i obitelji (43,3%) te fakultetski sajmovi i karijerni centri (26,7%).

Izazovi pri traženju posla i očekivane plaće

Najveći izazov pri traženju posla za studente je nedostatak relevantnog radnog iskustva (80%). Slijede visoka konkurencija na tržištu rada (50%) i nejasne kvalifikacije ili opis posla (33,3%).

Većina studenata (46,7%) očekuje početnu plaću između 1.000 i 1.500 KM. Trećina (33,3%) očekuje plaću između 1.500 i 2.000 KM, dok 10% očekuje više od 2.000 KM. Samo 6,7% studenata očekuje početnu plaću manju od 1.000 KM.

Vještine, usavršavanje i potpora za zapošljavanje

Studenti smatraju da su im najpotrebnije tehničke vještine (npr. računalne vještine, programiranje) s 56,7%. Slijede vještine rješavanja problema i kritičkog razmišljanja (46,7%) te komunikacijske i liderske vještine (40%).

Studenti su najviše zainteresirani za stjecanje praktičnog radnog iskustva kroz stažiranje i prakse (83,3%). Slijede tehničke obuke (npr. računalne vještine, programiranje) s 50%. Za poboljšanje

pristupa obukama, studenti predlažu veći broj dostupnih stažiranja i praksi (73,3%) te financijsku potporu (subvencije ili besplatne obuke) (63,3%).

Povezanost obrazovanja s tržištem rada i uloga vlade

Za poboljšanje povezanosti obrazovanja s tržištem rada, studenti najviše ističu razvijanje programa koji uključuju više praktičnog rada (stažiranje, praksa) s 70%. Slijedi organizacija predavanja i radionica od strane stručnjaka iz industrije (46,7%).

Vlada i druge državne institucije mogu podržati bolju zapošljivost mladih prvenstveno subvencioniranjem radnih mjesta za mlade (70%). Slijedi ulaganje u obrazovne programe koji odgovaraju potrebama tržišta rada (63,3%), te razvijanje županijskih poticajnih programa za mlade i studente (60%).

Samozapošljavanje

Otprilike jednak broj studenata je zainteresiran (43,3%) za pokretanje vlastitog biznisa nakon završetka studija kao i onih koji nisu zainteresirani (43,3%). Trećina (33,3%) bi razmislila o samozapošljavanju ovisno o prilikama i dostupnoj potpori. Gotovo svi studenti (96,7%) bi preporučili drugim studentima da sudjeluju u programima poticanja zapošljavanja.

Zaključak

Rezultati ove ankete jasno ukazuju na potrebu za jačanjem povezanosti visokog obrazovanja s tržištem rada, kao i na važnost razvijanja konkretne podrške mladima u procesu zapošljavanja i samozapošljavanja. Stavovi studenata ističu niz ključnih izazova, ali i jasne smjernice za daljnje djelovanje. Akcijski planovi i mjere podrške trebaju se fokusirati na:

- **Povećanje dostupnosti stručnih praksi i stažiranja** kao integralnog dijela studijskih programa, u suradnji s privatnim i javnim sektorom.
- **Unaprjeđenje obrazovnih sadržaja** kroz veći naglasak na tehničke, komunikacijske i analitičke vještine koje su tražene na tržištu rada.
- **Poboljšanje institucionalne podrške u traženju posla**, uključujući osnaživanje karijernih centara, digitalnih alata i suradnju s poslodavcima.
- **Financijsku i mentorsku potporu samozapošljavanju** kroz subvencije, besplatne edukacije i pojednostavljenje pristupa fondovima za mlade poduzetnike.
- **Organizaciju stručnih radionica i predavanja** od strane poslodavaca i stručnjaka iz industrije kako bi studenti dobili realan uvid u tržište rada.
- **Aktivniju ulogu vlasti** u kreiranju politika za zapošljavanje mladih, uključujući subvencioniranje radnih mjesta, razvoj županijskih poticajnih programa te ulaganje u obrazovne programe prilagođene potrebama gospodarstva.
- **Ciljano informiranje studenata** o mogućnostima zapošljavanja i usavršavanja kroz digitalne kanale i suradnju s partnerskim organizacijama.

E. Analiza ankete "Korisnici programa potpore" (23 odgovora)

Ova anketa pruža uvid u iskustva i percepcije korisnika programa potpore samozapošljavanju, nudeći vrijedne informacije za unaprjeđenje budućih inicijativa.

Demografija korisnika i izvori informiranja

Program podrške privlači prvenstveno mlađe dobne skupine, s najvećim udjelom korisnika u dobi od 25 do 34 godine (52,2%), a slijede ih oni u dobi od 35 do 44 godine (21,7%) i mlađi od 25 godina (17,4%). Prevladavaju žene (56,5%) u odnosu na muškarce (43,5%). Najčešći kanal informiranja o programu su obavijesti na internetu ili društvenim mrežama (34,8%), što naglašava važnost digitalne prisutnosti. Značajnu ulogu u dosezanju korisnika imaju i partnerske organizacije (21,7%), kao i lokalne vlasti (17,4%) i Služba za zapošljavanje (13%).

Izrazito visoko zadovoljstvo programom

Korisnici su iznimno zadovoljni pruženom potporom. Čak 95,7% ispitanika izrazilo je da su „vrlo zadovoljni“ potporom kroz program samozapošljavanja. Kvaliteta obuka i edukacija je univerzalno visoko ocijenjena, pri čemu je 100% ispitanika ocijenilo ih kao "vrlo korisne i primjenjive". Savjetodavne i mentorske usluge također su dobile stopostotnu pozitivnu ocjenu, pri čemu su ih svi ispitanici ocijenili kao "izvrsne" i izjavili da su im "puno pomogle u razvoju poslovne ideje". Ovaj iznimno visok stupanj zadovoljstva ukazuje na uspješnost postojećeg modela potpore. Potvrda kvalitete programa ogleda se i u činjenici da bi 100% ispitanika "svakako" preporučilo program drugima.

Ključne prepreke i potrebna poboljšanja

Unatoč visokom zadovoljstvu, anketirani su identificirali jasne prepreke i područja za poboljšanje. **Nedostatak kapitala za početak poslovanja** ističe se kao najveća prepreka, koju je navelo **43,5% korisnika**. To naglašava potrebu za daljnjim jačanjem financijske podrške. **Administrativne prepreke (papirologija, dozvole)** također su značajan izazov za **34,8% korisnika**, što ukazuje na potrebu za pojednostavljenjem procedura. Nedostatak poslovnog iskustva (26,1%) i nepoznavanje pravnih i poreznih obveza (21,7%) također su prisutni problemi.

Korisnici su jasno izrazili svoje prijedloge za budućnost. Najvažnija mjera za poticaj pokretanju biznisa je **povećanje financijske podrške za nove poslovne subjekte (82,6%)**. U kontekstu administrativnih postupaka, ključno je **smanjenje birokratskih prepreka i pojednostavljenje postupka registracije (52,2%)**. Također se traži bolja suradnja s državnim institucijama i lakši pristup potporama (30,4%).

Povezivanje i budući ciljevi

Za bolje povezivanje poduzetnika s partnerima i kupcima, korisnici preferiraju **organiziranje sajмова, događanja i poslovnih susreta (47,8%)**. Razvijanje online platformi za umrežavanje i veća potpora u promociji putem medija također su visoko na listi prioriteta (obje opcije po 39,1%).

Što se tiče budućih poslovnih ciljeva, korisnici su ambiciozni. Glavni cilj u sljedeće dvije godine je **proširenje poslovanja (69,6%)**. Slijedi **povećanje broja zaposlenih (43,5%)** i **stabilizacija financijskog poslovanja (43,5%)**, što ukazuje na težnju ka rastu i održivosti.

Zaključak

Rezultati ove ankete snažno podupiru nastavak i jačanje programa potpore samozapošljavanju. Visoko zadovoljstvo korisnika potvrđuje učinkovitost postojećih obuka, savjetodavnih usluga i mentorske potpore. Akcijski plan zapošljavanja treba se fokusirati na:

- **Povećanje finansijskih sredstava** za pokretanje i razvoj novih biznisa.
- **Pojednostavljenje administrativnih procedura** i smanjenje birokratskih prepreka.
- **Daljnje unaprjeđenje edukacija** s naglaskom na poslovno planiranje, marketing te pravne i porezne obveze.
- **Aktivno poticanje umrežavanja** i povezivanja poduzetnika putem sajmovi i online platformi.
- **Nastavak ciljanog informiranja** putem digitalnih kanala i partnerskih organizacija kako bi se doprlo do što većeg broja potencijalnih korisnika.
- **Razvoj mjera za potporu rastu i stabilizaciji poslovanja** novih poduzeća, s obzirom na ambicije korisnika za proširenjem poslovanja i povećanjem broja zaposlenih.

3. SWOT Analiza

Analiza stanja na tržištu rada u ŽZH, temeljena na provedenim anketama, kao i na statističkim podacima, ukazuje na niz ključnih čimbenika koji utječu na ponudu i potražnju radne snage.

SNAGE	SLABOSTI
• Visoka motiviranost i ambicija: Značajan udio nezaposlenih, učenika i studenata iskazuje visoku motivaciju za prekvalifikacijom, usavršavanjem i samozapošljavanjem. Ambicija korisnika programa potpore da prošire svoje poslovanje dodatno potvrđuje poduzetnički potencijal. • Otvorenost poslodavaca: Poslodavci su spremni zaposliti dugotrajno nezaposlene osobe (87,5%) i aktivno sudjelovati u programima poticanja zapošljavanja (100%). • Učinkovitost postojećih programa: Programi potpore samozapošljavanju iznimno su visoko ocijenjeni (95,7% korisnika je vrlo zadovoljno), što ukazuje na kvalitetu obuka, savjetovanja i mentorske potpore. • Jasna vizija mladih: Velika većina učenika i studenata planira nastaviti obrazovanje, a mnogi od njih imaju realna očekivanja u pogledu budućeg zaposlenja i plaće.	• Neusklađenost kvalifikacija: Postoji značajan jaz između vještina nezaposlenih osoba i onih koje poslodavci traže. Nedostatak radnog iskustva prepoznat je kao najveći izazov, posebno za studente (80%). • Slaba formalna potpora: Nezaposleni i učenici se u potrazi za poslom i informacijama pretežno oslanjaju na neformalne izvore (obitelj, prijatelje), dok su formalne institucije poput Službe za zapošljavanje manje korištene. • Administrativne prepreke: Poslodavci se suočavaju sa složenim administrativnim procedurama i visokim poreznim opterećenjima. Slično, korisnici programa samozapošljavanja kao najveću prepreku navode birokraciju. • Nedostatak praktičnog rada u obrazovanju: Povezanost između obrazovnih institucija i tržišta rada ocjenjuje se kao slaba, s premalo praktičnog iskustva (stažiranja, prakse) u nastavnim programima.
MOGUĆNOSTI	PREPREKE
• Dostupnost sredstava iz fondova EU i drugih međunarodnih izvora: Sredstva za edukaciju, zapošljavanje i poduzetništvo dolaze iz vanjskih izvora, a ŽZH može aplicirati za njih. • Rast potražnje za specifičnim vještinama na globalnom i regionalnom tržištu: Promjene u tehnologiji i industriji otvaraju priliku za razvoj obuka u novim, traženim zanimanjima (npr. IT, obnovljivi izvori energije). • Spremnost međunarodnih organizacija i	• Povećana konkurencija u regiji: Susjedne županije i regije mogu ponuditi atraktivnije uvjete za poslodavce i radnike, što može dovesti do odljeva radne snage i kapitala iz vaše regije. • Smanjenje sredstava iz EU i međunarodnih fondova: Promjene u globalnim i europskim politikama mogu dovesti do smanjenja financijske potpore za projekte zapošljavanja i razvoja poduzetništva. • Ograničena ekonomska potražnja na

kompanija na suradnju: Vanjski akteri mogu biti zainteresirani za partnerstvo u razvoju tržišta rada, kroz programe mentorstva, stručne prakse ili izravna ulaganja. • Trend jačanja digitalne ekonomije i rada na daljinu: Globalni trendovi omogućuju lokalnim poduzetnicima i radnicima pristup širem tržištu, bez zemljopisnih ograničenja.	globalnom i regionalnom tržištu: Gospodarske krize ili recesije izvan ŽZH mogu smanjiti potražnju za proizvodima i uslugama, što usporava otvaranje novih radnih mjesta. • Stroži uvjeti za ulaganja i birokratske barijere na višim razinama: Zakonske i administrativne prepreke mogu otežati poslovanje.
--	--

4. Vizija i strateški ciljevi

Analiza stanja tržišta rada u ŽZH otkrila je ključne snage, slabosti, mogućnosti i prijetnje. Na temelju te analize, postavljena je jasna vizija za budućnost, čiji je cilj transformirati ŽZH u prepoznatljivo tržište rada. Usklađivanjem obrazovnog sustava s gospodarskim potrebama te promicanjem poduzetništva, nastoji se stvoriti okruženje koje pruža prilike za osobni i profesionalni razvoj svakog pojedinca.

Kako bi se ostvarila ta viziju, definirana su dva strateška cilja. Svaki od njih usmjeren je na rješavanje specifičnih izazova i iskorištavanje postojećih potencijala. Prvi cilj fokusira se na zapošljivost mladih i ranjivih skupina, drugi na poboljšanje tržišnog okruženja za poslodavce i institucionalno jačanje. Detaljan pregled ciljeva i načina njihove realizacije slijedi u nastavku.

4.1. Vizija tržišta rada ŽZH

Vizija predstavlja idealno, željeno stanje koje želimo postići, odnosno dugoročni cilj koji nas vodi u svim budućim aktivnostima i strategijama. Njezin je značaj u tome što pruža jasan smjer i svrhu, osiguravajući da svi napori i resursi budu usmjereni prema ostvarenju zajedničkog cilja.

Vizija tržišta rada ŽZH je da će ŽZH postati prepoznatljivo tržište rada koje pruža prilike za osobni i profesionalni razvoj. To je tržište gdje su obrazovni sustav i gospodarske potrebe usklađeni, a poduzetništvo služi kao ključni pokretač rasta.

Predstavljena vizija jasno definira idealno stanje tržišta rada u ŽZH. Vizija uključuje tri ključna elementa:

- **Tržište rada s prilikama:** Mjesto gdje svaki pojedinac ima šanse za osobni i profesionalni napredak.
- **Usklađenost obrazovanja i gospodarstva:** Sinergija između onoga što obrazovni sustav proizvodi i onoga što tržište rada traži.
- **Poduzetništvo kao pokretač rasta:** Promocija poduzetničke kulture i stvaranje okruženja u kojem se nove tvrtke mogu razvijati.

Vizija tržišta rada ŽZH potpuno je usklađena sa Strategijom razvoja Županije Zapadnohercegovačke 2021.-2027., koja teži prepoznatljivoj, poduzetnoj i privlačnoj regiji. Svaki od elemenata vizije tržišta rada izravno doprinosi ostvarenju šire strateške vizije.

- **Povezanost s "prepoznatljivom regijom":** Usklađenost obrazovanja i gospodarstva, kao i razvoj poduzetništva, čine tržište rada u ŽZH jedinstvenim i prepoznatljivim. ŽZH postaje poznata po kvaliteti svoje radne snage i poduzetničkoj inovaciji, što je izravno u skladu s definicijom prepoznatljive regije.
- **Povezanost s "poduzetnom regijom":** Vizija tržišta rada naglašava poduzetništvo kao pokretač rasta. Razvijanjem poduzetničke kulture i poticanjem osnivanja novih tvrtki, ova se vizija izravno nadovezuje na temeljni cilj Strategije—stvaranje regije poduzetne za razvoj poslovnih ideja.
- **Povezanost s "privlačnom regijom":** Tržište rada koje pruža prilike za osobni i profesionalni razvoj, uz usklađenost obrazovanja i gospodarstva, čini županiju privlačnom za život, rad i ulaganja. Ljudi se neće seliti iz županije u kojoj vide priliku za napredak, a ulagači će biti privučeni kvalitetnom i relevantnom radnom snagom.

Na taj način, vizija tržišta rada nije izolirana, već je ključan dio šire strategije. Ona služi kao konkretan okvir za postizanje strateških ciljeva i osigurava da razvoj radne snage i gospodarstva idu ruku pod ruku s ukupnim razvojem Županije.

4.2. Strateški ciljevi

Kako bi se ostvarila definirana vizija ŽZH kao prepoznatljivog, poduzetnog i privlačnog tržišta rada, potrebno je postaviti jasne strateške ciljeve. Oni predstavljaju konkretne, mjerljive korake koji proizlaze iz analize stanja, s ciljem rješavanja ključnih slabosti i iskorištavanja postojećih prilika.

Sljedeće poglavlje detaljno opisuje dva strateška cilja, od kojih svaki obuhvaća specifične mjere usmjerene na rješavanje prepoznatih izazova. Prvi cilj fokusira se na ponudu i potražnju za radnom snagom, dok se drugi fokusira na stvaranje povoljnog okruženja i jačanje kapaciteta na tržištu rada.

Strateški cilj 1: Jačanje ljudskog kapitala i prilagodba tržišta rada

Željeno stanje: Tržište rada u ŽZH mjesto je na kojem su vještine i kvalifikacije radne snage u potpunosti usklađene s potrebama poslodavaca. Mladi, dugotrajno nezaposleni i druge ranjive skupine imaju jednostavan pristup ciljanim programima edukacije i prakse koji im osiguravaju brzi pronalazak posla. Poslodavci u županiji imaju na raspolaganju kvalificirane kadrove i aktivnu potporu institucija u pronalasku radnika.

Opis cilja: Ovaj cilj djeluje na oba aspekta tržišta rada, istodobno rješavajući problem neusklađenosti vještina i administrativnih prepreka. Kroz provedbu mjera u sklopu ovog cilja, stvorit će se aktivna poveznica između obrazovnog sustava i realnog sektora. S jedne strane, nezaposlenima i ranjivim skupinama pruža se praktično iskustvo i znanja koja su tražena na tržištu. S druge strane, poslodavci dobivaju konkretne alate, što im olakšava poslovanje i rješavanje problema s pronalaskom radne snage. Mjere su usmjerene na aktivno povezivanje svih sudionika – od učenika i studenata, preko nezaposlenih, do poduzeća i obrazovnih institucija.

Ključni pokazatelji uspješnosti (KPI):

- Stopa zaposlenosti mladih (18-30 godina) i dugotrajno nezaposlenih.
- Postotak polaznika ciljanih obuka i praksi koji su se zaposlili u roku od 6 mjeseci.
- Stopa zadovoljstva poslodavaca uslugama Službe za zapošljavanje.

Strateški cilj 2: Poticanje poduzetništva i unaprjeđenje institucionalne potpore

Željeno stanje: ŽZH prepoznata je kao regija s razvijenom poduzetničkom kulturom, gdje su svi oblici poduzetništva – od malih obrtnika do inovativnih start-upova – podržani jasnim, brzim i učinkovitim institucionalnim sustavom. Birokracija je minimalizirana, a pristup informacijama i financijskoj potpore je jednostavan i dostupan svima koji žele pokrenuti ili razviti vlastiti posao.

Opis cilja: Ovaj cilj stvara temelj za održiv gospodarski razvoj. Ulaganjem u poduzetništvo i digitalizaciju, rješavaju se dvije ključne prepreke: nedostatak početnog kapitala i administrativne procedure. Kroz financijske potpore i edukacije, potiče se samozapošljavanje i olakšava opstanak novih tvrtki. Istodobno, modernizacijom institucija i uvođenjem digitalnih usluga smanjuje se administrativni teret za građane i poduzeća. Time se ne samo ubrzava proces pokretanja posla, već se osigurava i dugoročna učinkovitost javne uprave.

Ključni pokazatelji uspješnosti (KPI):

- Broj novoregistriranih poduzeća u godini.
- Broj korisnika digitalnih platformi i usluga.
- Prosječna ocjena zadovoljstva građana i poduzetnika pruženim administrativnim uslugama.

5. Prioriteti i mjere

Strateški ciljevi definirani u prethodnom poglavlju služe kao temelj za operativno djelovanje. Kako bismo ih preveli u praksu, razrađeni su prioriteti i konkretne mjere. Svaki od četiri prioriteta bavi se specifičnim područjem, dok su pojedinačne mjere detaljno osmišljene kako bi odgovorile na prepoznate izazove i iskoristile postojeće prilike.

- Prioritet 1 fokusira se na unaprjeđenje zapošljivosti mladih i ranjivih skupina.
- Prioritet 2 usmjeren je na jačanje tržišta rada i podršku poslodavcima.
- Prioritet 3 se bavi razvojem poduzetništva, s posebnim naglaskom na samozapošljavanje.
- Prioritet 4 posvećen je jačanje institucionalne potpore i digitalizaciji usluga.

Svaki od navedenih prioriteta, sa svojim mjerama, predstavlja ključni korak prema ostvarenju vizije. U nastavku su detaljnije opisane sve mjere i način na koji će doprinijeti postizanju ciljeva.

Prioritet 1: Unaprjeđenje zapošljivosti mladih i ranjivih skupina

Ovaj prioritet je usmjeren na rješavanje problema neusklađenosti kvalifikacija i nedostatka radnog iskustva. Mjere pod ovim prioritetom imaju za cilj povećati vještine i konkurentnost mladih, dugotrajno nezaposlenih i drugih ranjivih skupina na tržištu rada.

MJERA 1.1. – Uvođenje programa stažiranja i stručne prakse za mlade

Omogućava studentima i nedavno diplomiranim stjecanje relevantnog praktičnog iskustva u tvrtkama. Cilj je premostiti jaz između teorijskog znanja i onoga što poslodavci traže, olakšavajući im prijelaz iz obrazovanja u svijet rada.

Scenarij: Potrebno je uspostaviti partnerstva s poslodavcima koji su spremni prihvatiti stažiste. Služba za zapošljavanje Županije Zapadnohercegovačke služit će kao posrednik i administrativna potpora. Nezaposleni mladi i studenti dobivat će financijske potpore za stažiranje, što će pokriti troškove prijevoza i obroka. Poslodavcima će biti osigurane subvencije za svakog stažista. Na kraju stažiranja, poslodavci će dobiti mogućnost stalnog zaposlenja.

Nositelj: Služba za zapošljavanje Županije Zapadnohercegovačke. Služba za zapošljavanje Županije Zapadnohercegovačke posjeduje bazu nezaposlenih.

Partneri: Ministarstvo gospodarstva Županije Zapadnohercegovačke, Ministarstvo zdravstva, rada i socijalne skrbi Županije Zapadnohercegovačke, HERAG, obrazovne institucije (srednje škole, fakulteti) i poslodavci. Partneri bi promovirali program i osiguravali mjesta za stažiranje.

Pokazatelji:

- Broj poslodavaca koji sudjeluju u programu.
- Broj stažista uključenih u program.
- Postotak stažista zaposlenih u roku od 6 mjeseci nakon završetka prakse.

MJERA 1.2. – Dualno obrazovanje i prilagođen kurikulum

Inicijativa usmjerena na usklađivanje srednjoškolskog i visokog obrazovanja s potrebama gospodarstva. Učenici i studenti bi dio nastave pohađali u tvrtkama, stječući praktične vještine u realnom radnom okruženju, dok bi se kurikulum prilagođavao tržišnim zahtjevima.

Scenarij: Prvo je potrebno provesti analiza tržišta rada kako bi se identificirala deficitarna zanimanja. Zatim će se obrazovne ustanove i poslodavci potpisati sporazume o suradnji. Učenici i studenti će dio svog obrazovanja provoditi u radnom okruženju, učeći od iskusnih mentora. Škole i fakulteti će redovito prilagođavati kurikulume kako bi bili u skladu sa zahtjevima poslodavaca, čime će se osigurati da su budući kadrovi odmah spremni za rad.

Nositelj: Ministarstvo obrazovanja, znanosti, kulture i športa Županije Zapadnohercegovačke. Kao nadležno ministarstvo, ono je odgovorno za obrazovni sustav.

Partneri: Služba za zapošljavanje Županije Zapadnohercegovačke (za analizu tržišta rada), HERAG, Ured Vlade Županije Zapadnohercegovačke za europske integracije, obrazovne institucije i poslodavci, Ministarstvo zdravstva, rada i socijalne skrbi Županije Zapadnohercegovačke. Poslodavci bi osiguravali praktičnu nastavu i sudjelovali u prilagodbi kurikuluma.

Pokazatelji:

- Broj obrazovnih ustanova i poduzeća uključenih u program.
- Postotak učenika iz dualnog programa zaposlenih u roku od 3 mjeseca od završetka školovanja.

MJERA 1.3. – „Brze obuke za brzi posao“ - Sektorski programi obuke za deficitarna zanimanja

Kreiranje kratkih, intenzivnih tečajeva za prekvalifikaciju ili usavršavanje nezaposlenih osoba. Ove obuke usmjerene su na vještine koje su trenutno najtraženije na tržištu, omogućavajući sudionicima brzo pronalaženje posla.

Scenarij: Na temelju registra deficitarnih zanimanja (mjera 2.3), razvit će se intenzivni programi obuka (npr. obuka za programere, zavarivače, digitalne marketinške stručnjake). Služba za zapošljavanje će identificirati nezaposlene osobe koje su motivirane za prekvalifikaciju. Polaznicima će biti financirana obuka, a uspješnim polaznicima će biti osigurano radno mjesto kod poslodavaca koji su sudjelovali u izradi programa obuke.

Nositelj: Služba za zapošljavanje Županije Zapadnohercegovačke. Služba prepoznaje potrebe tržišta rada i ima uvid u profile nezaposlenih.

Partneri: HERAG, poslodavci i centri za obuku/škole, Ministarstvo zdravstva, rada i socijalne skrbi Županije Zapadnohercegovačke. Poslodavci bi definirali vještine, a centri za obuku/škole bi provodili programe.

Pokazatelji:

- Broj provedenih programa obuke.
- Broj nezaposlenih koji su uspješno završili obuku.
- Postotak polaznika zaposlenih u roku od 3 mjeseca nakon obuke.

MJERA 1.4. – Klub za traženje posla

Organizirane radionice i individualna savjetovanja za nezaposlene. Cilj je osnažiti ih vještinama traženja posla, uključujući izradu životopisa i motivacijskog pisma, pripremu za razgovore za posao te korištenje digitalnih platformi.

Scenarij: Redovito će se organizirati radionice u manjim grupama, gdje će se nezaposleni obučavati kako napisati dobar životopis i motivacijsko pismo. Kroz individualna savjetovanja, savjetnici će im pomoći da definiraju svoje karijerne ciljeve i strategije traženja posla. Bit će organizirane i simulacije razgovora za posao, kako bi se sudionici pripremili za realne situacije.

Nositelj: Služba za zapošljavanje Županije Zapadnohercegovačke. Služba treba pružati usluge savjetovanja, pa je logično da proširi svoju ponudu.

Partneri: Ministarstvo zdravstva, rada i socijalne skrbi Županije Zapadnohercegovačke, vanjski suradnici kao gosti predavači.

Pokazatelji:

- Broj sudionika na radionicama i savjetovanjima.
- Broj sastanaka i interakcija s klijentima.
- Postotak korisnika koji su pronašli posao u roku od 6 mjeseci nakon sudjelovanja.

MJERA 1.5. – Program mentorstva za mlade bez iskustva

Spajanje mladih, neiskusnih osoba s iskusnim profesionalcima iz njihove branše. Mentori će im pomagati u razvoju karijere, dajući im savjete, dijeleći iskustva i pomažući im u izgradnji profesionalne mreže.

Scenarij: Uspostavit će se baza podataka iskusnih profesionalaca koji su voljni postati mentori. Kroz javni poziv će se izabrati kandidati mentori. Nezaposleni mladi i studenti prijavljivat će se za program. Služba za zapošljavanje će organizirati spajanje mentora i mladih, prateći njihovu suradnju.

Nositelj: Služba za zapošljavanje Županije Zapadnohercegovačke. Mjera se izravno nadovezuje na aktivnosti Službe za zapošljavanje Županije Zapadnohercegovačke, koja može koordinirati spajanje mentora i mladih.

Partneri: Ministarstvo zdravstva, rada i socijalne skrbi Županije Zapadnohercegovačke, HERAG, Ured Vlade Županije Zapadnohercegovačke za europske integracije, udruge poslodavaca i iskusni profesionalci (kao mentori).

Pokazatelji:

- Broj registriranih mentora i mladih.
- Broj uspješno uspostavljenih mentorsko parova.
- Postotak zadovoljstva korisnika programom mentorstva.

MJERA 1.6. – Program zapošljavanja mladih kroz društveno koristan rad

Omogućavanje mladima bez posla da kroz rad na projektima od javnog interesa steknu radno iskustvo, razviju vještine i doprinesu zajednici. Takvi projekti mogu biti u području zaštite okoliša, socijalne skrbi ili kulture.

Scenarij: Javni sektor (općine, javne ustanove, nevladine organizacije) će definirati projekte od javnog interesa (npr. uređenje parkova, digitalizacija arhiva, pomoć starijim osobama i sl.). Mladi bez posla bit će uključeni u te projekte na određeno vrijeme, uz financijsku naknadu. Tako će steći radno iskustvo i referencu.

Nositelj: Služba za zapošljavanje Županije Zapadnohercegovačke u suradnji s jedinicama lokalne samouprave, u daljnjem tekstu: JLS. Služba koordinira nezaposlene, a JLS definira projekte.

Partneri: Ministarstvo zdravstva, rada i socijalne skrbi Županije Zapadnohercegovačke, Javne ustanove, nevladine organizacije i druge institucije javnog sektora.

Pokazatelji:

- Broj projekata od javnog interesa.

- Broj mladih uključenih u projekte.
- Broj stečenih radnih iskustava i referenci.

MJERA 1.7. – Program stipendija za obrazovanje deficitarnih kadrova

Dodjeljivanje financijske potpore studentima koji upisuju programe obrazovanja u zanimanjima koja su prepoznata kao deficitarna, čime se potiče usklađenost obrazovanja s potrebama tržišta.

Scenarij: Redovito će se objavljivati javni pozivi za dodjelu stipendija. Studenti koji upisuju programe u deficitarnim zanimanjima (prema registru) imat će prioritet. Stipendisti će potpisati ugovore kojima se obvezuju da će nakon završetka studija neko vrijeme raditi na području Županije.

Nositelj: Ministarstvo obrazovanja, znanosti, kulture i športa Županije Zapadnohercegovačke. Ministarstvo obrazovanja, znanosti, kulture i športa Županije Zapadnohercegovačke je odgovorno za dodjelu stipendija.

Partneri: Ministarstvo zdravstva, rada i socijalne skrbi Županije Zapadnohercegovačke, Služba za zapošljavanje Županije Zapadnohercegovačke (s podacima o deficitarnim zanimanjima), HERAG, Ureda Vlade Županije Zapadnohercegovačke za europske integracije i poslodavci.

Pokazatelji:

- Broj dodijeljenih stipendija za deficitarna zanimanja.
- Postotak stipendista koji se zapošljavaju na području ŽZH nakon završetka studija.

Prioritet 2: Jačanje tržišta rada i potpora poslodavcima

Ovaj prioritet usmjeren je na stvaranje poticajnog okruženja za poslodavce, rješavanje administrativnih prepreka i olakšavanje pronalaska kvalificirane radne snage.

MJERA 2.1. – „Sajam karijera i vještina ŽZH“

Događaj koji na jednom mjestu okuplja poslodavce, tražitelje posla, obrazovne institucije i stručnjake. Služi za umrežavanje, razmjenu informacija o tržištu rada, zapošljavanje i predstavljanje edukativnih programa.

Scenarij: Sajam će se održavati jednom godišnje. Poslodavci će dobiti priliku predstaviti svoje tvrtke, otvorena radna mjesta i tražene vještine. Služba za zapošljavanje, škole i fakulteti će organizirati edukativne radionice o vještinama potrebnim na tržištu. Nezaposleni će imati izravan kontakt s poslodavcima, predavati životopise, a tvrtke će organizirati i brze razgovore.

Nositelj: HERAG i Ured Vlade Županije Zapadnohercegovačke za europske integracije u suradnji sa Službom za zapošljavanje Županije Zapadnohercegovačke. HERAG i Ured Vlade Županije Zapadnohercegovačke za europske integracije ima vezu s poslodavcima, a Služba za zapošljavanje Županije Zapadnohercegovačke s tražiteljima posla.

Partneri: Obrazovne institucije, Ministarstvo gospodarstva Županije Zapadnohercegovačke, Ministarstvo zdravstva rada i socijalne skrbi Županije Zapadnohercegovačke, Ministarstvo obrazovanja, znanosti, kulture i športa Županije Zapadnohercegovačke, mediji i lokalne samouprave.

Pokazatelji:

- Broj poslodavaca sudionika i broj posjetitelja.
- Broj novih kontakata i potencijalnih intervjua.
- Broj zaposlenih kao izravan rezultat sajma.

MJERA 2.2. – „Prekvalifikacija po narudžbi“

Program u kojem poslodavci mogu naručiti obuku za specifične vještine koje su im potrebne. Nezaposlene osobe bi se prekvalificirale prema direktnoj narudžbi poslodavca, što garantira zaposlenje nakon uspješnog završetka obuke.

Scenarij: Poslodavci će se obraćati Službi za zapošljavanje Županije Zapadnohercegovačke s konkretnim potrebama za radnom snagom (npr. 5 zavarivača, 10 vozača). Služba će raspisati javni poziv za obuku nezaposlenih. Poslodavci će sudjelovati u izradi kurikuluma, a po završetku obuke, polaznici će dobiti posao.

Nositelj: Služba za zapošljavanje Županije Zapadnohercegovačke. Mjera je izravno usmjerena na aktiviranje nezaposlenih.

Partneri: Ministarstvo zdravstva, rada i socijalne skrbi Županije Zapadnohercegovačke, HERAG i Ured za Vlade Županije Zapadnohercegovačke za europske integracije, poslodavci i centri za obuku/škole. Poslodavci daju narudžbu, centri/škole obavljaju obuku.

Pokazatelji:

- Broj poslodavaca koji su naručili obuku.
- Broj realiziranih obuka.
- Postotak polaznika koji su dobili posao po završetku obuke.

MJERA 2.3. – Registar deficitarnih zanimanja

Kreiranje javno dostupne baze podataka koja sadrži informacije o zanimanjima za kojima postoji najveća potražnja na tržištu rada u ŽZH. Ovaj registar služi kao smjernica za obrazovne institucije, učenike i nezaposlene.

Scenarij: Kreirat će se javno dostupan online registar. Podaci će se prikupljati redovitim anketiranjem poslodavaca, analize oglasa za posao i statističkih podataka. Registar će služiti kao ključni alat za usmjeravanje obrazovnih politika i poticanje upisa u programe koji osiguravaju zaposlenje.

Nositelj: Služba za zapošljavanje Županije Zapadnohercegovačke. Služba za zapošljavanje Županije Zapadnohercegovačke treba posjedovati najrelevantnije podatke o ponudi i potražnji radne snage.

Partneri: Ministarstvo gospodarstva Županije Zapadnohercegovačke, Ministarstvo obrazovanja, znanosti, kulture i športa Županije Zapadnohercegovačke, Ministarstvo zdravstva, rada i socijalne skrbi Županije Zapadnohercegovačke, HERAG/Ured Vlade Županije Zapadnohercegovačke za europske integracije, Udruge poslodavaca.

Pokazatelji:

- Broj unesenih podataka i učestalost ažuriranja.
- Broj korisnika registra (učenici, studenti, poslodavci).
- Povećanje broja upisanih učenika/studenata u deficitarna zanimanja.

MJERA 2.4. – Program potpore ženskim biznisima - „Poduzetne žene ŽZH“

Inicijativa usmjerena na osnaživanje žena poduzetnica kroz edukaciju, mentorstvo, financijsku potporu i umrežavanje. Cilj je potaknuti osnivanje i rast ženskih poduzeća, čime se jača poduzetnički potencijal regije.

Scenarij: Žene poduzetnice će dobiti pristup mentorskim programima i edukacijama o poslovanju. Program će nuditi i besplatno savjetovanje o pravnim i financijskim pitanjima. Uspostavit će se fond za financiranje ženskih biznisa, s posebnim naglaskom na projekte koji potiču inovacije i zapošljavanje.

Nositelj: Ministarstvo gospodarstva Županije Zapadnohercegovačke. Osigurava financijska sredstva

Partneri: Ministarstvo zdravstva, rada i socijalne skrbi Županije Zapadnohercegovačke i HERAG bi operativno provodili shemu u suradnji sa poslovnim subjektima (pružatelji usluga).

Pokazatelji:

- Broj sudionica u programu.
- Broj novoregistriranih poduzeća u vlasništvu žena.

Prioritet 3: Razvoj i jačanje poduzetništva (posebno samozapošljavanje)

Ovaj prioritet fokusiran je na iskorištavanje poduzetničkog potencijala, pružanje financijske i obrazovne podrške te uklanjanje prepreka s kojima se susreću poduzetnici.

MJERA 3.1. – „Moja Prilika“ - Subvencije za pokretanje poslovanja

Financijska potpora namijenjena nezaposlenim osobama koje žele pokrenuti vlastiti posao. Subvencije pokrivaju početne troškove poslovanja i služe kao poticaj za samozapošljavanje.

Scenarij: Nezaposlene osobe će se prijavljivati na javni poziv s detaljnim poslovnim planom. Stručno povjerenstvo će ocjenjivati planove, a odobreni projekti dobit će bespovratna sredstva.

Sredstva će se moći iskoristiti za nabavu opreme, registraciju tvrtke, edukacije i pokrivanje početnih troškova.

Nositelj: Ministarstvo gospodarstva Županije Zapadnohercegovačke. Osigurava financijska sredstva

Partneri: Ministarstvo zdravstva, rada i socijalne skrbi Županije Zapadnohercegovačke i HERAG bi operativno provodili shemu u suradnji sa poslovnim subjektima (pružatelji usluga).

Pokazatelji:

- Broj zaprimljenih i odobrenih poslovnih planova.
- Iznos dodijeljenih bespovratnih sredstava.

MJERA 3.2. – „StartUp Akademija ŽZH“ - Edukacije za poduzetnike početnike

Sveobuhvatni program obuke koji budućim poduzetnicima pruža praktično znanje o izradi poslovnog plana, marketingu, financijama, pravnim aspektima poslovanja i vođenju tvrtke.

Scenarij: Organizirat će se serija radionica i predavanja za sve one koji žele postati poduzetnici. Akademija će nuditi praktična znanja o marketingu, financijama, pravnim aspektima i pisanju projekata. Sudionici će imati priliku raditi na svojim poslovnim idejama uz podršku mentora.

Nositelj: HERAG. HERAG ima izravnu vezu s poduzetnicima i resursima za kvalitetno mentorstvo, kao i iskustvo u prethodnom programu.

Partneri: Ministarstvo zdravstva, rada i socijalne skrbi Županije Zapadnohercegovačke, Služba za zapošljavanje Županije Zapadnohercegovačke (za selekciju kandidata), Ministarstvo gospodarstva Županije Zapadnohercegovačke i poslovni savjetnici.

Pokazatelji:

- Broj polaznika akademije.
- Broj poslovnih ideja koje su razvijene do razine poslovnog plana.
- Postotak polaznika koji su pokrenuli vlastiti posao u roku od 12 mjeseci.

MJERA 3.3. – Voucher program za poslovne usluge

Podrška malim poduzetnicima kroz dodjelu vaučera za stručne usluge koje ne mogu sami financirati, kao što su izrada web stranice, računovodstvene usluge, pravno savjetovanje ili marketinške kampanje.

Scenarij: Mali poduzetnici će moći aplicirati za vaučere za specifične usluge. Primjerice, poduzetnik koji želi razviti web stranicu dobit će vaučer u određenoj vrijednosti, koji će iskoristiti kod ovlaštene tvrtke. Time se osigurava pristup kvalitetnim uslugama koje bi inače bile preskupe.

Nositelj: Ministarstvo gospodarstva Županije Zapadnohercegovačke. Ovo ministarstvo osigurava financijska sredstva.

Partneri: Ministarstvo zdravstva, rada i socijalne skrbi Županije Zapadnohercegovačke i HERAG bi operativno provodili shemu u suradnji sa poslovnim subjektima (pružatelji usluga).

Pokazatelji:

- Broj dodijeljenih vaučera.
- Ukupna vrijednost isplaćenih vaučera.
- Postotak zadovoljstva poduzetnika programom.

MJERA 3.4. – Program „Poduzetništvo u školi“

Uvođenje elemenata poduzetničke kulture u osnovne i srednje škole. Kroz radionice, projekte i gostovanja poduzetnika, učenici bi razvijali kreativnost, inovativnost i poduzetnički način razmišljanja.

Scenarij: U osnovnim i srednjim školama će se uvesti izvannastavne aktivnosti koje promiču poduzetništvo. Učenici će osnivati "đačke tvrtke", smišljati poslovne ideje i proizvoditi jednostavne proizvode ili usluge. Kroz rad s lokalnim poduzetnicima razvijat će se kreativnost i financijska pismenost.

Nositelj: Ministarstvo obrazovanja, znanosti, kulture i športa Županije Zapadnohercegovačke. Ministarstvo obrazovanja, znanosti, kulture i športa Županije Zapadnohercegovačke bi mjeru uvelo u školski sustav.

Partneri: Ministarstvo zdravstva, rada i socijalne skrbi Županije Zapadnohercegovačke, Ministarstvo gospodarstva Županije Zapadnohercegovačke, HERAG/Ured Vlade Županije Zapadnohercegovačke za europske integracije (za gostovanja poduzetnika), obrazovne institucije i lokalni poduzetnici.

Pokazatelji:

- Broj škola i učenika uključenih u program.
- Broj osnovanih „đačkih poduzeća“.
- Povećanje interesa učenika za poduzetništvo (mjereno anketom).

Prioritet 4: Jačanje institucionalne podrške i digitalne usluge

Ovaj prioritet usmjeren je na modernizaciju i digitalizaciju usluga te poboljšanje suradnje između ključnih institucija kako bi se pojednostavile procedure i olakšao pristup informacijama.

MJERA 4.1. – „e-Zapošljavanje ŽZH“ - Digitalna platforma za zapošljavanje

Razvoj online platforme koja služi kao središnje mjesto za sve informacije o tržištu rada. Poslodavci mogu objavljivati oglase, a nezaposleni kreirati profile, pretraživati poslove i prijavljivati se online, čime se povećava transparentnost i brzina procesa.

Scenarij: Razvit će se jedinstvena online platforma za zapošljavanje. Poslodavci će na njoj objavljivati oglase. Platforma će imati i sustav za preporuke, koji će spajati profile nezaposlenih

s odgovarajućim poslovima. Platforma će također biti povezana s lokalnim registrom deficitarnih zanimanja i nuditi informacije o obukama.

Nositelj: Služba za zapošljavanje Županije Zapadnohercegovačke. Platforma je digitalna ekstenzija usluga Službe za zapošljavanje Županije Zapadnohercegovačke .

Partneri: Ministarstvo zdravstva, rada i socijalne skrbi Županije Zapadnohercegovačke (za financiranje) i IT tvrtke (za izradu i održavanje).

Pokazatelji:

- Broj registriranih korisnika (nezaposleni i poslodavci).
- Broj objavljenih oglasa za posao.
- Broj online prijava na poslove.

MJERA 4.2. – Lokalni centri za karijerno savjetovanje

Otvaranje fizičkih lokacija koje nude profesionalno savjetovanje o karijernom razvoju. Savjetnici bi pomagali učenicima u odabiru zanimanja, a nezaposlenima u planiranju prekvalifikacije.

Scenarij: Fizički centri bi trebali biti u svim gradovima i općinama ŽZH, a mogu se uspostaviti i mobilni timovi. U njima će raditi stručni savjetnici koji će pomoći učenicima, studentima i nezaposlenima u planiranju karijere, davanju savjeta o tržištu rada i usmjeravanju prema odgovarajućim edukacijama.

Nositelj: Služba za zapošljavanje Županije Zapadnohercegovačke. Centri bi radili u sklopu ureda Službe.

Partneri: Ministarstvo zdravstva, rada i socijalne skrbi Županije Zapadnohercegovačke, Obrazovne institucije i stručnjaci za karijerno savjetovanje.

Pokazatelji:

- Broj pruženih savjetodavnih usluga.
- Broj klijenata.
- Prosječna ocjena zadovoljstva korisnika uslugom.

MJERA 4.3. – „One-stop-shop“ za poduzetnike i nezaposlene

Uspostavljanje jedinstvenog mjesta ili online portala (e-zapošljavanje) gdje pojedinci mogu dobiti sve potrebne informacije i usluge vezane za pokretanje posla ili traženje posla, čime se značajno smanjuju administrativne barijere.

Scenarij: Uspostavit će se fizičko i online mjesto na kojem će se moći obaviti sve administrativne procedure vezane za pokretanje posla. Također, na tom mjestu će nezaposleni moći dobiti sve informacije o programima zapošljavanja i obuka, bez potrebe obilaska više institucija. Cilj je pojednostaviti birokraciju i učiniti usluge dostupnijima.

Nositelj: Ministarstvo gospodarstva Županije Zapadnohercegovačke u suradnji sa Službom za zapošljavanje Županije Zapadnohercegovačke. Ministarstvo bi bilo odgovorno za administrativne procedure, a Služba za usluge zapošljavanja.

Partneri: Ministarstvo zdravstva, rada i socijalne skrbi Županije Zapadnohercegovačke, JLS.

Pokazatelji:

- Broj obavljenih administrativnih procesa na jednom mjestu.
- Smanjenje prosječnog vremena čekanja za usluge.
- Postotak smanjenja administrativnih prepreka (mjereno anketom).

6. Provedba, praćenje i izvještavanje

Učinkovita provedba Akcijskog plana zapošljavanja ključna je za ostvarivanje ciljeva na tržištu rada. Kako bi se osigurala maksimalna transparentnost, odgovornost i uspješnost, uspostavlja se jasan mehanizam provedbe, praćenja i izvještavanja. Ovaj pristup omogućuje ne samo koordinirano djelovanje svih dionika, već i pravodobnu prilagodbu planiranih aktivnosti u skladu s promjenama na terenu.

Ovo poglavlje detaljno opisuje kako će se aktivnosti provoditi, tko je za što odgovoran, te na koji će se način pratiti napredak i izvještavati o postignutim rezultatima. Fokus je na postavljanju jasnih procedura, od definiranja nositelja i partnera do izrade detaljnih operativnih planova. Kroz redovite sastanke, tromjesečne i godišnje izvještaje, svi će dionici biti informirani o statusu provedbe i moći će sudjelovati u donošenju ključnih odluka za daljnji napredak.

Na kraju, cilj ovog sustava je osigurati da Akcijski plan zapošljavanja nije samo dokument, već živi alat koji se aktivno koristi za poboljšanje uvjeta na tržištu rada u ŽZH, s krajnjim ciljem stvaranja novih radnih mjesta i unaprjeđenja života svih građana.

6.1. Plan provedbe

Provedba Akcijskog plana temelji se na **preciznom definiranju odgovornosti i razvoju detaljnih operativnih planova**.

- **Identifikacija nositelja i partnera:** Za svaku mjeru iz Akcijskog plana zapošljavanja jasno se definirani **nositelji** i **partneri**. Nositelji su institucije s primarnom odgovornošću za provedbu mjere, dok su partneri institucije koje aktivno sudjeluju i podržavaju provedbu.
- **Operativni planovi:** Nositelji i partneri iz županijskih tijela uprave ili ustanova će svaku mjeru u kojoj su definirani kao nositelji ili partneri ugraditi u svoje trogodišnje planove rada i godišnje programe rada što mora sadržavati:
 - **Specifične aktivnosti:** Konkretni koraci koji će se poduzeti (npr. raspisivanje javnog poziva, organizacija radionice);
 - **Vremenski okvir:** Rokovi za svaku aktivnost;
 - **Potrebni resursi:** Ljudski, financijski i tehnički resursi;
 - **Očekivani rezultati:** Mjerljivi pokazatelji uspješnosti (npr. broj polaznika, broj novootvorenih radnih mjesta).

6.2. Praćenje provedbe i izvještavanje

Praćenje provedbe Akcijskog plana zapošljavanja bit će strukturirano kroz redovite sastanke i izvještaje unutar formalno uspostavljenog Partnerstva za razvoj i zapošljavanje Županije Zapadnohercegovačke. Ovakav pristup osigurava koordinaciju svih ključnih dionika, transparentnost i brzu reakciju na izazove.

Uža radna skupina za operativno praćenje

Ministarstvo zdravstva, rada i socijalne skrbi Županije Zapadnohercegovačke, kao dio Partnerstva, formirat će užu radnu skupinu koja će imati ulogu operativnog praćenja provedbe. Sastav radne skupine: Skupinu će činiti predstavnici ključnih nositelja mjera:

- Ministarstva zdravstva, rada i socijalne skrbi Županije Zapadnohercegovačke (koordinator)
- Službe za zapošljavanje Županije Zapadnohercegovačke
- Javna ustanova Razvojna agencija- Herag
- Ministarstva gospodarstva Županije Zapadnohercegovačke,
- Ministarstva obrazovanja, znanosti, kulture i športa Županije Zapadnohercegovačke
- Ministarstva financija Županije Zapadnohercegovačke
- Ureda Vlade Županije Zapadnohercegovačke za europske integracije

Uloga i odgovornosti

Tromjesečni izvještaji: Svaki nositelj priprema tromjesečni izvještaj o provedenim aktivnostima i postignutim rezultatima za svoje mjere. Izvještaj mora sadržavati konkretne podatke o broju korisnika, troškovima, te problemima i izazovima.

Redoviti sastanci: Uža radna skupina sastajat će se kvartalno (tromjesečno) kako bi razmatrala ove izvještaje. Na tim sastancima analizirat će se napredak u odnosu na plan, utvrditi odstupanja i predložiti korektivne mjere.

Komunikacija: Radna skupina će osigurati kontinuiranu komunikaciju i koordinaciju između svih nositelja, rješavajući operativne probleme u hodu.

Godišnje razmatranje provedbe na razini Partnerstva za razvoj i zapošljavanje Županije Zapadnohercegovačke

Jednom godišnje, Partnerstvo za razvoj i zapošljavanje Županije Zapadnohercegovačke razmatrat će ukupnu provedbu Akcijskog plana zapošljavanja.

Sveobuhvatni godišnji izvještaj: Ministarstvo zdravstva, rada i socijalne skrbi Županije Zapadnohercegovačke će na temelju tromjesečnih izvještaja, izraditi konsolidirani, sveobuhvatni godišnji izvještaj o provedbi. Ovaj dokument će sadržavati:

- Pregled svih provedenih aktivnosti u protekloj godini.
- Analizu ostvarenja ključnih pokazatelja uspješnosti (KPI) za svaku mjeru.
- Analizu utjecaja Akcijskog plana zapošljavanja na ključne pokazatelje tržišta rada (npr. smanjenje stope nezaposlenosti, povećanje broja novootvorenih radnih mjesta).
- Zaključke i preporuke za buduće razdoblje.

Godišnji sastanak Partnerstva za razvoj i zapošljavanje Županije Zapadnohercegovačke: Na ovom sastanku će se raspravljati o godišnjem izvještaju. Članovi Partnerstva, uključujući predstavnike jedinica lokalne samouprave, poslodavaca, sindikata, nevladinog sektora i obrazovnih institucija, imat će priliku dati svoje komentare, prijedloge i doprinose.

Godišnji izvještaj će biti javno dostupan, čime se osigurava transparentnost i odgovornost prema građanima.

Ažuriranje plana: Na temelju zaključaka s godišnjeg sastanka Partnerstva, Ministarstvo zdravstva, rada i socijalne skrbi Županije Zapadnohercegovačke će, u dogovoru s nositeljima, ažurirati Akcijski plan zapošljavanja za naredno razdoblje, prilagođavajući ga novim uvjetima na tržištu i postignutim rezultatima.